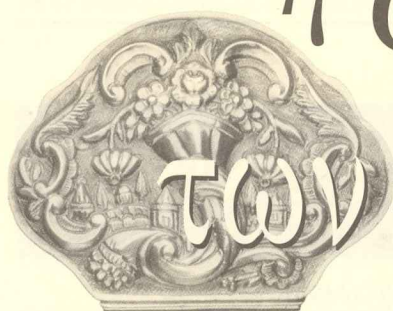
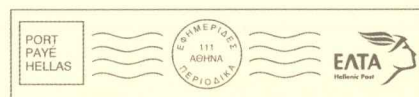

η φωνή

ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΕΝ ΑΤΤΙΚΗ ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΝΩΝ • ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΔΑΚΗ 20 • 111 43 ΑΘΗΝΑ • ΚΩΔΙΚΟΣ 6746

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ 15 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2006 • ΑΘΗΝΑ 30-6-2006

ΔΙΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΣΤΟΥΣ ΚΑΛΑΡΡΥΤΕΣ

30 Ιουνίου 1930. Αναμνηστική φωτογραφία από την Εκατονταετηρίδα στους Καλαρρυτές.

Με διοργάνωση της Κοινότητας των Καλαρρυτών και των πολιτιστικών συλλόγων, με συνδιοργάνωση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων και του Τ.Ε.Δ.Κ. του Νομού Ιωαννίνων πραγματοποιείται το Σάββατο 8 και την Κυριακή 9 Ιουλίου 2006 διήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων τιμής και μνήμης αφιερωμένο στον ξεσηκωμό των Καλαρρυτών τον Ιούλιο του 1821.

Στο πρόγραμμα των εκδηλώσεων περιλαμβάνονται αγώνας δρόμου (γύρος των Καλαρρυτών), μεγάλος εσπερινός στον Ι.Ν. Αγίας Τριάδας, ομιλία της ιστορικού κ. Μαίρης Ζάγκλη-Μπόζιου σχετική με τον καλαρρυτινό Γ. Τουρτούρη που πρωτοστάτησε στην επανάσταση και τη Φιλική Εταιρεία, θεα-

τρική παράσταση από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων με το έργο: «Έχω στόχο κ. Πρόεδρε», κατάθεση στεφάνων και επιμνημόσυνη δέηση την Κυριακή, εμφάνιση χορευτικών ομάδων των πολιτιστικών συλλόγων Καλαρρυτών και γνήσιο καλαρρυτιώτικο λαϊκό γλέντι το Σαββατόβραδο και την Κυριακή το μεσημέρι.

Σας περιμένουμε, όλους εσάς τους πιστούς φίλους και συμπατριώτες, στο δροσερό χωριό μας να γνωρίσετε πτυχές της ιστορίας του, να διασκεδάσετε, να τιμήσετε τους ηρωικούς προγόνους μας και να γίνετε τμήμα των φορέων που μεριμνούν για το αύριο, το σήμερα και που αναδεικνύουν το πολυσημαντο χθες των Καλαρρυτών και της περιοχής των Τζουμέρκων.

η φωνή των ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ

Ιδιοκτήτης
ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΤΩΝ ΕΝ ΑΤΤΙΚΗ ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΝΩΝ
Γιάννη Σταθά 6 • 106 72 Αθήνα

Εκδότης
ΣΠΥΡΟΣ ΦΑΣΟΥΛΑΣ
Γιάννη Σταθά 6 • 106 72 Αθήνα
Τηλ. Γραφείου 210 36 38 235

Διεύθυνση
ΙΩΑΝΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Κατοικία 40 • 155 61 Χολαργός
Τηλ. 210 65 35 902

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 15€

Οι Συνδρομές καταβάλλονται
• είτε με ταχυδρομική επιταγή
• είτε με εγγραφή του ονόματος
του καταθέτη
στο Λογαριασμό 121/772769-09
Ταμιευτηρίου Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος
στο όνομα ΕΛΕΝΗ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
Αγίας Τριάδος 35, Γλυφάδα 166 74
Τηλ. 210 96 13 495, 210 86 76 865

Στη Λάρισα
στον ΧΡΗΣΤΟ ΚΟΤΑΡΕΛΑ
Τηλ. 2410 28 91 121

Στα Ιωάννινα και τους Καλαρρύτες
στον ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΑ ΖΑΓΚΛΗ
Τηλ. 26590 61 518 - 26510 48 843

Υπεύθυνη για τις διευθύνσεις
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΑΚΟΥΛΑ
Γεωργίου Μαριδάκη 20 • 111 43 Αθήνα
Τηλ. 210 20 20 356

Παραγωγή - Εκτύπωση
Φωτόλιο & Τυρίσον Α.Ε.
Δημαράκη 20 • 118 55 Βοτανικός
Τηλ. 210 34 12 632 - 210 34 70 808
Fax: 210 34 71 167

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Πασχαλινά

Ήταν μελαγχολική η Μεγάλη Εβδομάδα εφέτος, βροχερή και ανήσυχη. Ο αγαπητός ιερέας μας ο παπα-Βασίλης Τάτσης βρέθηκε διπλά στενοχωρημένος από το θείο δράμα και από την ξαφνική σοβαρή μεταβολή της υγείας του ηλικιωμένου πατέρα του, που μέσα στη Μεγαλοβδομάδα έπρεπε επειγόντως να νοσηλευτεί με άγνωστη κατάληξη.

Τη Μεγάλη Πέμπτη στα Δώδεκα Ευαγγέλια όλοι οι πιστοί Καλαρρυτινοί είχαν πια μαζευτεί στην εκκλησία και η κατάνυξη είχε φτάσει στο αποκορύφωμα. Πρωί της Μεγάλης Παρασκευής η προσέλευση γυναικών στον Άγιο Νικόλαο ήταν μεγάλη. Στρώθηκαν αμέσως στη δουλειά. Άλλες στόλιζαν με κόκκινα γαρύφαλλα, λευκές και μωβ βιολέτες τον παλιό κυανόλευκο επιτάφιο, άλλη σιδέρωνε τη δαντέλλα, άλλες έκοβαν τους μακρύς μίσχους των λουλουδιών κι άλλες μάζευαν τα πεσμένα φύλλα. Οι παλιότερες, γνώστριες της παράδοσης τραγουδούσαν τα συνοδευτικά τραγούδια του επιταφίου, μέχρι που τοποθετήθηκαν και τα τελευταία αγριολούλουδα στις μικρές τρυπίτσες της ξύλινης καμάρας.

Η περιφορά του επιταφίου το βράδυ έγινε με αραιό ψιλόβροχο κι ο κόσμος ακολούθησε σιωπηλός και με σεβασμό την πομπή, βαστάζοντας τις αναμμένες κίτρινες λαμπάδες.

Η βροχή δυνάμωσε και κράτησε όλο το Μεγάλο Σάββατο. Μούσκεψε για τα καλά το χωριό. Τα ανοιξιάτικα αγριολούλουδα πλημμύριζαν τα καλντερίμια, όπως και η βροχή. Οι αγριομενεξέδες γέμισαν τους αγρούς και τις αυλές. Προς το βράδυ η βροχή καταλάγιασε και στην Ανάσταση ανέβηκαν όλοι με προσμονή στον Άγιο Νικόλαο. Στο «Χριστός Ανέστη» έπεσαν αρκετές κροτίδες και βεγγαλικά στο προαύλιο, ειδικά από τους νεότερους. Ακολούθησαν ασπασμοί αγάπης και χειραφίες φιλίας από όλους μας, που μας ένωσαν για μία ακόμα χρονιά κάτω από το βλέμμα Του. Εκεί ευχηθήκαμε όλοι μας για τελευταία φορά, χωρίς να υποπτευόμαστε το τραγικό παιχνίδι της μοίρας, «χρόνια πολλά» και στο φίλο μας, αείμνηστο Αποστόλη Τσόλα.

η Σύνταξη

Τα άρθρα δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη και τις απόψεις του Συλλόγου.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ / ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΗ ΣΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΣ

Πραγματοποιήθηκε με μεγάλη προσέλευση και επιτυχία η συνάντηση-περιήγηση στην περιοχή της Πλάκας στην Αθήνα την Κυριακή 7 Μαΐου που οργανώθηκε με πρωτοβουλία του Δ.Σ. του Συλλόγου των Εν Αττική Καλαρρυτινών. Την ξενάγηση είχε αναλάβει ο πρόεδρος του Συλλόγου, Σπύρος Φασούλας.

Η περιήγηση ξεκίνησε από την πλατεία στο Μοναστηράκι γύρω στις 10:30 το πρωί. Μαζευτήκαμε πάνω από τριάντα συμπατριώτες και απολαύσαμε την ξενάγηση κάτω από έναν λαμπερό ανοιξιάτικο αττικό ουρανό. Ο γνώστης κάθε αρχαιότητας της Αθήνας Σπύρος Φασούλας έβαλε τα δυνατά του ώστε να ικανοποιηθούν και οι πιο δύσκολοι ακροατές. Πέρασε με ευκολία από τα αρχαία ελληνικά μνημεία στα ρωμαϊκά και μετά στα βυζαντινά και τα μεταβυζαντινά κρατώντας την προσοχή μας αδιάσπαστη επί τρεις ώρες. Η παρέα, που εμπλουτίστηκε με καινούριους συμπατριώτες, κατέληξε σε ταβέρνα της Πλάκας, όπου κάτω από μία μεγάλη τέντα σε ειδικά για εμάς διαμορφωμένο χώρο, γευματίσαμε και κουβεντιάσαμε μέχρι το απόγευμα! Όλοι ζήτησαν να επαναληφθεί η ωραία πρωτοβουλία.

Ε Π Ι Σ Η Μ Α Ν Σ Η

Με μία σοβαρή παράληψη τυπώθηκε το προηγούμενο τεύχος της έκδοσής μας! Παραλήφθηκε από τη σύνθεση του νέου Δ.Σ. του Συλλόγου των εν Αττική Καλαρρυτινών η αγαπητή κα Κική Σακουλά, που χρόνια τώρα όχι μόνο συμμετέχει ενεργά σε αυτό, αλλά και μάχεται σθεναρά τόσο για το Σύλλογο και τα ζητήματα που τον αφορούν, όσο και για την εφημερίδα μας. Σε-

μνή αλλά αποφασιστική λειτουργεί από μόνη της σαν «γενική γραμματέας» διορθώνοντας, συμπληρώνοντας και προβλέποντας τις ελλείψεις των υπολοίπων. Ζητούμε ταπεινά συγνώμη από την κα Σακουλά, επειδή κατά τη διόρθωση των κειμένων του προηγούμενου φύλλου παραβλέψαμε την ουσία και μείναμε μόνο στην ορθογραφία!

Α' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ

Το Α' Επιστημονικό Συνέδριο για τα Τζουμέρκα που οργανώθηκε από την Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Τζουμέρκων και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων πραγματοποιήθηκε στα Άγναντα, τα Πράμαντα, το Ματσούκι και το Βουλγαρέλι στις 23, 24 και 25 Ιουνίου 2006.

Η συνδιοργάνωση ανήκε στις:

Περιφέρειες:

Ηπείρου - Θεσσαλίας

Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις:

Άρτας - Ιωαννίνων - Τρικάλων

Τοπικές Ενώσεις Δήμων & Κοινοτήτων Νομών:

Άρτας - Ιωαννίνων

τους Δήμους: Αγνάντων, Αθαμανίας, Αιθίων, Ιωαννιτών, Κατανοχωριών, Ξηροβουνίου, Πράμαντων, Τζουμέρκων
τις Κοινότητες: Ασπροπόταμου, Βαδουπέδου, Θεοδωριανών, Καλαρρυτών, Ματσουκίου, Μελισσουργών, Νεράιδας, Συρράκου.

Έγιναν 58 ανακοινώσεις, από τις οποίες παρουσιάζουμε επιλεκτικά την περίληψη των παρακάτω:

Βοσκοί και αιγοπρόβατα στα Τζουμέρκα, Τρόποι επικοινωνίας και συμπεριφορά

Η επικοινωνία βοσκού-κοπαδιού συντελείται στη βάση της διαλεκτικής, η οποία συνδέει ερεθίσματα, κανόνες, δράσεις και αντιδράσεις. Κυρίαρχο ρόλο στην οργάνωση της επικοινωνίας αυτής έχει ο βοσκός, ο οποίος με φωνητικές και κινησιακές υπαγορεύσεις (παραγγέλματα, κραυγές, σφυρίγματα, κινήσεις και στάσεις σώματος και χεριών), με την τοποθέτηση στα ζώα κουδουνιών, με τη μίμηση της φωνής αυτών, επιχειρεί να διεγείρει τις νοητικές λειτουργίες τους, να τα καταστήσει δέκτες και δότες πληροφοριών, ώστε να αποδέχονται τους κανόνες της κοινωνικής συμβίωσης και να εκδηλώνουν τη δέουσα συμπεριφορά στο πλαίσιο του ποιμενικού περιβάλλοντος.

Καρατζένης Νίκος
Καθηγητής Β/μιας Εκπαίδευσης

Ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Από το περιθώριο στους στόχους της νέας ευρωπαϊκής αγροτικής πολιτικής

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν απέδωσε με την ιδρυτική της συνθήκη σημασία σε περιοχές

θεωρούμενες ως ακατάλληλες για τον εκσυγχρονισμό και την εντατικοποίηση της γεωργίας. Ως εκ τούτου, οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές υπέστησαν δημογραφική μείωση με επιπτώσεις στο παραγωγικό και εν γένει αναπτυξιακό τους δυναμικό.

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, αυτή η μονομέρεια της ΚΑΠ αμβλύνθηκε ελάχιστα με τη θέσπιση ειδικών ενισχύσεων για αυτές τις περιοχές οι οποίες ονομάστηκαν «Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές», (ΛΕΠ). Δέκα χρόνια αργότερα αυτή η πολιτική, υπό την πίεση των νέων κρατών-μελών της Κοινότητας των 10 και αργότερα των 12 συνεχίστηκε με τη θέσπιση των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων και την αναδιοργάνωση των διαρθρωτικών πολιτικών και ταμείων.

Νέες προοπτικές, όμως, για αυτές τις περιοχές διαγράφηκαν μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, όταν οι έννοιες της ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών ρυθμίσεων σε όλες τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της αειφόρου ανάπτυξης της υπαίθρου συνολικά κατέστησαν προγραμματικοί στόχοι για την Ευρώπη των 15.

Οι νέες μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ και οι αντίστοιχες εξελίξεις της περιβαλλοντικής πολιτικής, εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και οι ασκούμενες πιέσεις προς την τελευταία να προσαρμοσθεί στις απαιτήσεις της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και της απελευθέρωσης του παγκόσμιου εμπορίου ορίζουν, στις αρχές του 21ου αιώνα, ένα νέο δυναμικό πλαίσιο ανάπτυξης των ΛΕΠ.

Στην ανακοίνωσή μας γίνεται αναφορά σε κρίσιμα σημεία αυτής της περιόδου, επιχειρεί να διεγείρει τις νοητικές λειτουργίες τους, να τα καταστήσει δέκτες και δότες πληροφοριών, ώστε να αποδέχονται τους κανόνες της κοινωνικής συμβίωσης και να εκδηλώνουν τη δέουσα συμπεριφορά στο πλαίσιο του ποιμενικού περιβάλλοντος.

Λουλούδης Λεωνίδας,
Καθηγητής Τμήματος
Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης
του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών
Βλάχος Γιώργος,
Ερευνητής Τμήματος Αγροτικής Ανάπτυξης
του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ανιχνεύοντας τη μουσική παράδοση των Τζουμέρκων: Τόποι και δρόμοι των τραγουδιών

Η παραδοσιακή μέθοδος προσέγγισης του δημοτικού τραγουδιού δεν επέτρεψε, σχεδόν καθόλου, και την ένταξή του στον φυσικό του χώρο, στο εθνικό πλαίσιο, ώστε να αναδειχθούν πέρα από το ποιητικό κείμενο και τη μελωδία και οι άλλες πλευρές, όπως ο χρόνος και ο τόπος, ο φορέας του και γενικότερα ολόκληρη εκείνη η τελετουργική διαδικασία ή το πλαίσιο της καθημερινότητας των οποίων το τραγούδι είναι ένα μέρος και ο τρόπος που θα αποδοθεί το «τραγουδούν», καθορίζεται από αυτά.

Με αυτή την οπτική προσέγγισης του δημοτικού τραγουδιού και στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Ηπειρώτικη Μουσική Παράδοση», πραγματοποιήθηκαν επιτόπιες καταγραφές και στην περιοχή των Τζουμέρκων. Το πρώτο μέρος της ανακοίνωσης περιλαμβάνει στοιχεία μεθοδολογίας με κεντρική απόψη την υπέρβαση της έως τώρα κειμενικής καταγραφής της μουσικής παράδοσης και το δεύτερο τα πρώτα αποτελέσματα από αυτή την έρευνα. Στις βασικότερες διαπιστώσεις συμπεριλαμβάνεται και η ταχύτητα της απώλειας αυτών των στοιχείων, καθώς αποδυναμώνεται ο κοινωνικός ιστός και αποσιλώνεται εθιμικά η περιοχή και με δεδομένο ότι δεν ολοκληρώθηκε η καταγραφή των δημοτικών τραγουδιών στην περιοχή των Τζουμέρκων θα ήταν ευχής έργον να μας απασχολήσει στο άμεσο μέλλον ιδιαίτερα.

Ντισιάκος Βασίλειος,
Καθηγητής Λαογραφίας, Πανεπ. Ιωαννίνων &
Ράπτης Δημήτριος,
Λέκτορας Μυθολογίας, Πανεπ. Ιωαννίνων

Τζουμέρκα: Τόπος της ξερολιθιάς

Ο ορεινός όγκος των Τζουμέρκων είναι ένας τόπος ξεχωριστός, με εκπληκτικά τοπία, σπάνια φύση και κυρίως ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική κληρονομιά, έργο των ντόπιων τεχνιτών της πέτρας.

Οι τεχνίτες αυτοί αλλά και οι απλοί αγρότες επί αιώνες εργάστηκαν και σμίλεψαν το ορεινό τοπίο των Τζουμέρκων, τόσο με τους οικισμούς, όσο και με τις ταπεινές αγροτικές κατασκευές από ξερολιθιά.

Η εγκατάλειψη του αγροτικού χώρου τα τελευταία 50 χρόνια οδήγησε και στην εγκατάλειψη και λησμονιά όλων αυτών των έργων που αποτελούν ένα σημαντικό μέρος της λαϊκής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, ένα στοιχείο της ταυτότητας του λαού.

Είναι καιρός να γνωρίσουμε την κληρονομιά αυτή, να την προστατέψουμε και να την αξιοποιήσουμε.

Παγκρατίου Ελένη,
Αρχιτέκτων - Γεωγράφος

Παραδοσιακή κτηνοτροφία και πουλιά

Η παραδοσιακή εκτατική κτηνοτροφία που ασκείται εδώ και αιώνες στα βουνά της Ηπείρου έχει διαμορφώσει ένα πολύ ιδιαίτερο και εύθραυστο περιβάλλον, όπου έχουν προσαρμοστεί και ζουν δεκάδες είδη οργανισμών. Ιδιαίτερα, κάποια είδη πουλιών, όπως π.χ. οι γύπες, τα γεράκια, τα χελιδόνια και οι κεφαλάδες, που οι πληθυσμοί τους μειώνονται ραγδαία στην Ευρώπη ή ακόμη κι απειλούνται πλέον με εξαφάνιση, συνδέονται άμεσα με την κτηνοτροφία. Τα πουλιά επίσης συνδέονται με την κτηνοτροφική παράδοση (τοπωνύμια, μουσικά όργανα, τοπικές παραδόσεις) και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος τόσο του φυσικού όσο και του πολιτισμικού περιβάλλοντος των Τζουμέρκων. Σήμερα είναι πλέον επείγον και αναγκαίο να γίνουν ειδικές διαχειριστικές δράσεις και παρεμβάσεις στην ορεινή αυτή περιοχή για τη διατήρηση των πουλιών και της παραδοσιακής κτηνοτροφίας.

Στάρα Καλλιόπη,
Υποψήφια Διδάκτωρ Τμήματος Αρχαιολογίας
(Τομέας Λαογραφίας),
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Τσιακίρης Ρήγας,
Υποψήφιος Διδάκτωρ Τμήματος Βιολογίας
(Τομέας Οικολογίας), Σχολή Θετικών
Επιστημών Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου. Θεσσαλονίκης

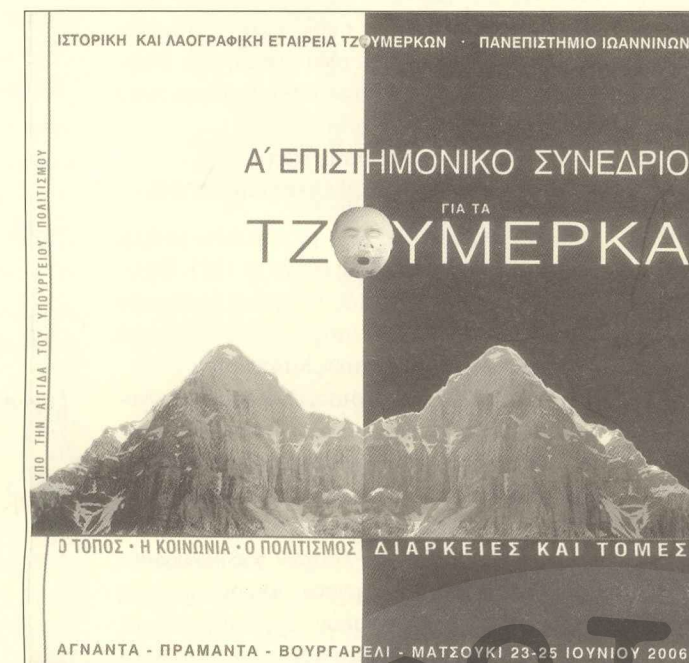

Νικόλαος Ποντίκης. Το έργο του και η συμβολή του στην καλαρρυτινή αργυροχοΐα (τέλη 18ου - αρχές 19ου αιώνα)

Η αργυροχοΐα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη στην περιοχή της Ηπείρου κατά την όψιμη περίοδο της Τουρκοκρατίας, μέσα

από την τέχνη πλανόδιων ή και μόνιμα εγκατεστημένων ασημουργών σε κέντρα όπως τα Ιωάννινα, το Μέτσοβο, η Κόνιτσα και οι Καλαρρύτες.

Από τους Καλαρρύτες καταγόταν ο Νικόλαος Ποντίκης, ένας από τους σημαντικότερους Ηπειρώτες αργυροχόους. Τα σωζόμενα έργα του ανήκουν στον τομέα της εκκλησιαστικής αργυροχοΐας και τοποθετούνται χρονικά στα τέλη του 18ου και στο πρώτο τέταρτο του 19ου αιώνα. Τα ενυπόγραφα έργα του είναι

τρία: μια αργυρή λειψανοθήκη με το χέρι του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου στο ναό του Αγίου Νικολάου Κοπάνων στα Ιωάννινα, του 1784, μια αργυρή λειψανοθήκη στη Μονή Ευαγγελιστρίας Άνω Πεδινών Ζαγορίου, με λείψανα διαφόρων αγίων, του 1819, και μια αργυρή επένδυση εικόνας στη Βίτσα Ζαγορίου, χωρίς χρονολογία. Στον ίδιο αποδίδονται τρεις ακόμη λειψανοθήκες που προέρχονται από το ναό του Προφήτη Ηλία Βίτσας και παρουσιάζουν εξαιρετική ομοιότητα με τα ενυπόγραφα έργα του. Δύο από αυτές χρονολογούνται στο 1790 και φέρουν την υπογραφή του Νικολάου και του αδελφού του Δημητρίου από τους Καλαρρύτες, χωρίς να αναγράφεται το επώνυμό τους.

Στην ανακοίνωση σχολιάζονται τεχνικές, τα διακοσμητικά θέματα και οι καλλιτεχνικές επιρροές του Ποντίκη, με σκοπό να διεξαχθεί η δεξιοτεχνία και η αναγνωστική διάθεση που τον διακρίνουν. Τα έργα του παρουσιάζουν πολλές τυπολογικές ομοιότητες με έργα σύγχρονα αλλά

και μεταγενέστερα, άλλων γνωστών Καλαρρυτινών αργυροχόων, όπως ο Παπαγεωργίου, αλλά και με άλλα ηπειρωτικά κειμήλια που προέρχονται από ναούς της Ηπείρου, της Θεσσαλίας, της Κέρκυρας και της σημερινής Νότιας Αλβανίας. Με βάση το προσφερόμενο συγκριτικό υλικό, τα έργα του Ποντίκη εντάσσονται σ' ένα ευρύτερο «ηπειρωτικό» ιδίωμα το οποίο αποτελεί κλάδο της βαλκανικής αργυροχοΐας. Υπερέχουν αρκετά σε τεχνική εκτέλεση και χαρακτηρίζονται από

μία τάση διακοσμητικότητας με έμφαση στα ανθικά θέματα. Τα έργα αυτά συμπίπτουν με την περίοδο που η καλαρρυτινή αργυροχοΐα διαμόρφωνε τον βασικό χαρακτήρα της, πριν γίνει ευρύτερα γνωστή η τέχνη των Καλαρρυτινών και αρχίσει η μεγάλη παραγωγή εκκλησιαστικών σκευών, που εντοπίζεται μετά τη δεύτερη δεκαετία του 19ου αιώνα. Για το λόγο αυτό, θεωρούμε ότι τα έργα του Ποντίκη, τα οποία σώζονται και σε σημαντικά εκκλησιαστικά κέντρα, συνέβαλαν στην παγίωση της εικονογραφίας ορισμένων μορφών και διακοσμητικών θεμάτων και επηρέασαν σημαντικά τους μεταγενέστερους ασημουργούς, όπως φαίνεται και από σωζόμενα έργα του 8' μισού του 19ου αιώνα. Είναι γνωστό εξάλλου ότι την ίδια τέχνη άσκησαν και απόγονοι του Νικολάου Ποντίκη, όπως ο γιος του Κωνσταντίνος, ο οποίος συνυπογράφει δύο έργα με τον πατέρα του, και ο Δημήτριος Ποντίκης που πιθανόν ανήκει στην ίδια οικογένεια και έδρασε το 8' μισό του 19ου αιώνα.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μία πρώτη προσέγγιση στο έργο του Νικολάου Ποντίκη, καθώς η έρευνά μας βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη και δεν αποκλείεται να εντοπισθούν και άλλα, άγνωστα έργα του ίδιου ή των απογόνων του.

Τσιάρια Αγγαία,
Αρχαιολόγος

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΤΥΠΟΥ ΦΟΡΕΑ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Το Σάββατο στις 3 Ιουνίου 2006 έγινε στους Καλαρρύτες η Γενική Συνέλευση του Άτυπου Φορέα Καλαρρυτών, με την παρουσία πολλών εκπροσώπων από κάθε σύλλογο, τον αγροτικό συνεταιρισμό και φυσικά τον πρόεδρο της Κοινότητας Καλαρρυτών. Ο σύλλογος των εν Αττική Καλαρρυτινών εκπροσωπήθηκε από τον κ. Δημήτρη Ζάγκλη.

Η ενημέρωση των παρευρεθέντων έγινε από τον πρόεδρο της κοινότητας κ. Χρήστο Κοταρέλα. Πληροφορηθήκαμε ότι μετά την παραχώρηση των τριών κτιρίων στην Αγροτουριστική Α.Ε. και τη συνάντηση με τον τότε υπουργό τουρισμού κ. Δ. Αβραμόπουλο, η Αγροτουριστική Α.Ε. εκπόνησε μελέτες των κτιρίων με ομάδα του Πολυτεχνείου. Τις μελέτες δεσμεύτηκαν να ολοκληρώσουν ο τότε υπουργός μαζί με τον Γενικό Γραμματέα του ΕΟΤ κ. Φωτεινόπουλο και ομάδα μηχανικών. Τα δύο κτίρια που θα μεταβληθούν σε ξενώνες, δηλ. η Κασαρεία και του Κωσταδήμα θα ενταχθούν στο πρόγραμμα «Πίνδος», που επιδοτεί καθ' ολοκληρία την κατασκευή τους. Ο προϋπολογισμός των δύο κτιρίων είναι 1.300.000 ευρώ. Θα ακολουθήσει η ένταξη ανάπλασης του κτιρίου του σχολείου. Την επιτροπή διαχείρισης του προγράμματος «Πίνδος» αποτελούν οι υφυπουργοί κ.κ. Σ. Καλογιάννης και Χρ. Φώλιας με τον Νομάρχη Ιωαννίνων, κ. Αλ. Χαχιμάνη.

Αποφασίστηκε να γίνει η Κοινότητα έδρα του Άτυπου Φορέα και να συγκροτείται ο φορέας μία φορά το χρόνο την άνοιξη. Ζητήθηκε η κατάργηση του οικονομικού τομέα του φορέα, οπότε καταργούνται και οι οικονομικές εισφορές. Ο πρόεδρος πρότεινε την κατάργηση των βιβλίων του φορέα και στη συνάντηση να γίνεται μία ανταλλαγή από-

ψεων και ενημέρωση στα θέματα που αφορούν τους Καλαρρύτες.

Ο κ. Δημήτρης Μαντζαβίνης, πρόεδρος του Αγροτικού Συνεταιρισμού, πρότεινε να προηγηθεί κατασκευή του σχολείου και η μετατροπή του σε Μουσείο - Εκθετήριο Αργυροχοΐας των δύο ξενοίων, γιατί κατά τη γνώμη του το χωριό έχει περισσότερη ανάγκη αυτού του μουσείου τώρα. Την ανάπλαση των κτιρίων θα υλοποιήσει η Νομαρχία, εφόσον ενταχθούν στο πρόγραμμα «Πίνδος» και στη συνέχεια θα τα παραδώσει στην Αγροτουριστική Α.Ε., η οποία μπορεί να μετατραπεί σε οργανισμό, μεταξύ υπουργείων Γεωργίας και Τουρισμού, κάτι που θα βοηθήσει πολύ τα δικά μας συμφέροντα.

Ο εορτασμός της επετείου «ΜΝΗΜΗΣ, ΤΙΜΗΣ ΚΑΙ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ»

Καθιερώνεται ο εορτασμός της επετείου μνήμης για την εξέγερση των Καλαρρυτών το 1821. Θα γίνεται στο χωριό κάθε έτος το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου, και θα έχει στόχο να μας ενώσει για μία ακόμη φορά όλους στους Καλαρρύτες. Με την ευκαιρία των εορτασμών αυτών η Κοινότητα στοχεύει να κατασκευάσει έναν πίνακα με τα ονόματα των μέχρι σήμερα Δημάρχων, Προέδρων, Ιερέων και Διδασκάλων των Καλαρρυτών. Τέλος προτείνει τη δημιουργία αντιπροσωπευτικού μνημείου όλων των εποχών της καλαρρυτινής ιστορίας με τη συνεργασία του αντιπρύτανη της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών της Αθήνας ηπειρώτη γλύπτη κ. Γιώργο Χουλιαρά. Η τοποθέτηση του μνημείου θα γίνει στη θέση Τσόρα, κυρία είσοδο του χωριού, μετά τις εργασίες ολοκλήρωσης του υπαίθριου χώρου στάθμευσης, του ελικοδρομίου, της βρύσης και του περιβάλλοντος τμήματος.

Το πρόγραμμα των εκδηλώσεων θα έχει ως εξής:

Σάββατο 8 Ιουλίου 2006

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

17:30 Δρόμος τιμής (Γύρος των Καλαρρυτών)

ΛΟΙΠΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

19:00 Μέγας Εσπερινός (Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος)

στην Κεντρική Πλατεία:

20:30 Απονομή επάθλων στους νικητές του αγώνα δρόμου.

21:00 Ομιλία από την κ. Μαίρη Ζάγκλη-Μπόζιου, ιστορικό με θέμα: «Φιλική Εταιρεία - Επανάσταση Καλαρρυτών - Γεώργιος Τουρτούρης».

21:30 Θεατρική παράσταση από το ΔΗ.Π.Ε.ΘΕ. Ιωαννίνων με το έργο: «Έχω στόχο κ. Πρόεδρε» Καλαρρυτιώτικο λαϊκό γλέντι.

Κυριακή 9 Ιουλίου 2006

7:00 Όρθρος - Θεία Λειτουργία (Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου)

10:00 Μνημόσυνο

10:30 Επιμνημόσυνη δέηση Κατάθεση στεφάνων (Ηρώο Καλαρρυτών)

στην Κεντρική πλατεία:

11:00 Απονομή τιμητικής πλακέτας σε Καλαρρυτιώτες μουσικούς

11:10 Εμφάνιση χορευτικών Πολιτιστικών Συλλόγων Καλαρρυτών Καλαρρυτιώτικο λαϊκό γλέντι

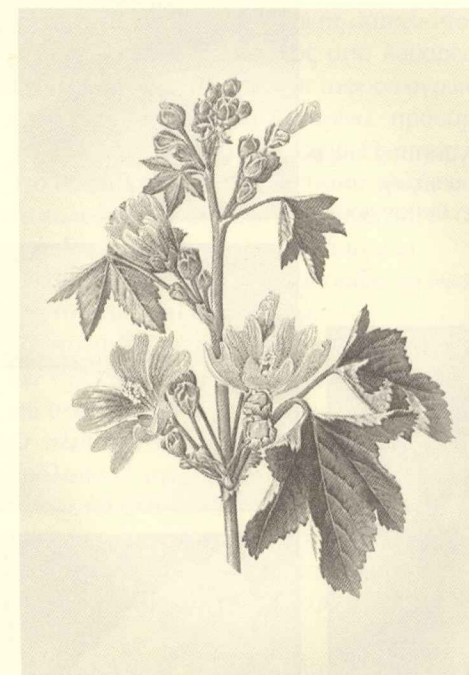
Τα φαρμακευτικά φυτά της περιοχής των Καλαρρυτών

Μολόχα

Η παραμελημένη στις μέρες μας μολόχα ή μολόχη ανήκει στην οικογένεια Malvaceae και στο είδος Malva Sylvestris L. Η επιστημονική της ονομασία είναι Μάλβα ή Μαλάχη η αγρία και είναι ένα αυτοφυές ποώδες, πολυετές φυτό που φυτρώνει παντού. Η μολόχα έχει έναν ή περισσότερους βλαστούς, είναι πολύκλαδη και τα φύλλα της είναι χνουδωτά. Έχουν μία βελουδένια όψη και φαίνονται λίγο ασημένια, είναι καρδιάσχημα και στην περιφέρειά τους οι λοβοί είναι οδοντωτοί. Η μολόχα ανθίζει από τα μέσα της άνοιξης μέχρι το τέλος του καλοκαιριού. Τα άνθη έχουν ροζ βιολετί χρώμα και αναπτύσσονται στις μασχάλες των φύλλων.

Η ιστορία της μολόχας είναι μεγάλη. Στην αρχαία Ελλάδα ξέρουμε από τις γραπτές πηγές ότι όχι μόνο τη συνέλλεγαν για να την χρησιμοποιήσουν σα μαλακτικό, αλλά και την καλλιεργούσαν όπως τα λαχανικά για το τραπέζι τους. Οι Ρωμαίοι τη θεωρούσαν εξαιρετική λιχουδιά και οι Βυζαντινοί την κατέτασαν στα άγρια λαχανικά, αλλά και την καλλιεργούσαν.

Η μολόχα είναι απολύτως βρώσιμη. Τα νεαρά φύλλα από όλα τα είδη μο-

λόχας που φυτρώνουν στην Ευρώπη είναι βρώσιμα και τρώγονται ωμά σαν σαλατικό, βραστά ή τυλίγονται σε ντολμάδες. Τα πιο ηλικιωμένα φύλλα και οι τρυφεροί βλαστοί γίνονται σούπα μόνα τους ή ανακατεμένα με άλλα χορταρικά. Οι κάλυκες, δηλαδή τα μπουμπούκια, τρώγονται επίσης ωμά ή βρασμένα και έχουν γεύση γλυκιά και ευχάριστη, μοιάζουν μάλιστα με μπάμιες, χωρίς τη γλοιώδη υφή τους.

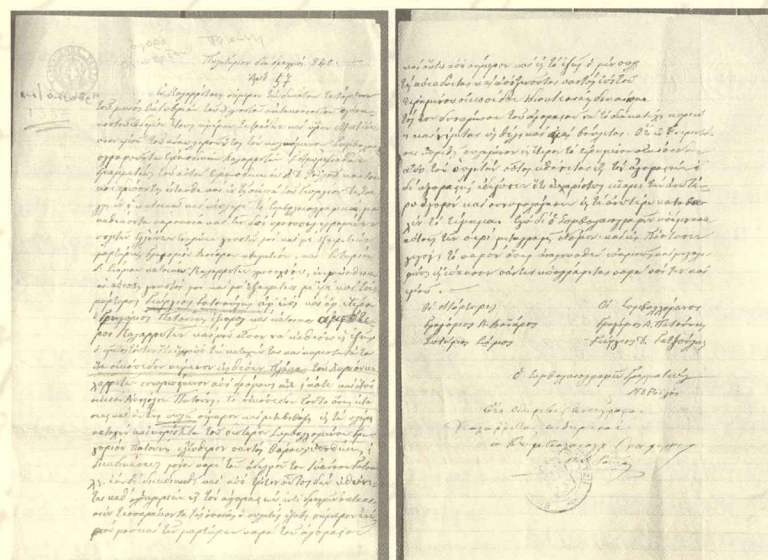
Τέλος οι ρίζες, αφού καθαριστούν βράζονται ή ακόμα τηγανίζονται!

ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ

Η δράση της μολόχας είναι μαλακτική, αντιβηχική, ηρεμιστική και καθαρτική. Το αφέψημα ξερών ή νωπών βλαστών είναι μαλακτικό ισχυρής δράσης και καταπραυντικό εσωτερικών φλεγμονών και ερεθισμών ιδίως του ουροποιητικού. Τα βρασμένα μπουμπούκια που τρώγονται σε σαλάτα έχουν ήπια υπακτική δράση, όπως και ολόκληροι οι νεαροί βλαστοί. Το ζεστό κατάπλασμα από φρέσκα φύλλα ή τριμμένη, ξεφλουδιασμένη ρίζα, ανακουφίζει πόνους και πρήξιμο, τοιμήματα εντόμων ή μυϊκούς πόνους. Σε παλιότερες εποχές και ιδίως στη Γαλλία, παρασκεύαζαν μαλακτικές και αντιβηχικές παστίλιες για το λαιμό από στεγνό ζελέ, που γινόταν βράζοντας για πολλή ώρα τριμμένη ρίζα μολόχας με ζάχαρη. Το ζελέ απλωνόταν σε επίπεδη επιφάνεια και κοβόταν με κοφτερό μαχαίρι σε μικρές παστίλιες. Στο φυτό περιέχονται θιταμίνες Α, Β και C, βλενωδείς ουσίες και από τα άνθη λαβαίνουμε μία υδατοδιαλυτή χρωστική, κατάλληλη για τη βαφή νημάτων.

Από τα αρχεία των Καλαρρυτών ...

Τη μεταγραφή πωλητηρίου οικοπέδου στις Καλαρρύτες το έτος 1887 δημοσιεύουμε σήμερα από το αρχείο του Νικόλαου Μπαζάκη.

Πωλητήριο
δια δραχμάς 840

Αριθ. 57

14 Οκτωβρίου 1887

Εν Καλαρρύταις σήμερον την δεκάτην τετάρτην του μηνός Οκτωβρίου του χιλιοστού οκτακοσιοστού ογδοηκοστού εβδόμου έτους ημεράν Τετάρτην και ώραν 11^{ην} ενώπιον εμού, του αναπληρούντος τον κωλυόμενον Συμβολαιογραφούντα Ειρηνοδίκην, Λ.Δ. Ροϊλού κατοικοεδρεύοντος ενταύθα και εν τη οικία του Γεωργίου Δ. Ζάγκλη εν ή κατοικώ και εκπληρώ τα Συμβολαιογραφικά μου καθήκοντα παρουσία και των δύο προσυπογεγραμμένων πολιτών Ελλήνων ενηλίκων γνωστών μοι και μη εξαιρετέων μαρτύρων Γρηγορίου Βοϊάρου κτηματίου και Σωτηρίου Ι. Σιάμου κατοίκου Καλαρρυτών χρυσοχόου, ενεμι-

φανίσθησαν οι επίσης γνωστοί μοι και μη εξαιρετέοι σε εμέ και τους μάρτυρες Γεώργιος Γατσούλης αφ ενός και αφ ετέρου ο Γρηγόριος Πατούνης έμπορος και κάτοικοι αμφότεροι Καλαρρυτών και μου είπον να εκθέσω ως εξής :

Ο πρώτος τούτων ότι έχει υπό την κατοχήν του και κυριότητά του ένα οικοπέδον κείμενον εις θέσιν Πλάκα του χωρίου Καλαρρυτών συνορευόμενον από δρόμους άνω και κάτω και από οικίαν Αποστόλου Πατουνη. Το οικοπέδον τούτο όσης εκτάσεως και εάν είναι πωλει σήμερον και μεταβιβάζει εις την πλήρην κατοχήν και κυριότητα του δευτέρου Συμβαλλομένου Γρηγορίου Πατούνη ελεύθερον παντός βάρους υποθήκης και διεκδικήσεως μόνον παρά του αδελφού του Ιωάννου Γατσούλη. Εάν δε διεκδικήσει και από τρίτον, ούτος δεν ευθύνεται καθ ολοκληρίαν εις τον αγοραστήν αντί δραχμών οκτακοσίων τεσσαράκοντα τας οποίας έλαβε σήμερον ενώπιόν μου και των μαρτύρων παρά του αγοραστού και όστις από σήμερον και εις το εξής ο μεν πωλητής απεκδύεται και αποξενούται παντός επί του ειρημένου οικοπέδου ιδιοκτησίας δικαϊωμάτων του, δυναμένου του αγοραστού να το διακατέχει κυριεύει και νέμεται

ως θέλει και ως βούλεται. Ότι εν η περιστάσει ευρεθεί πωλημένος εις έτερον το ειρημένον οικοπέδον από τον πωλητήν, ούτος ευθύνεται εις τον αγοραστήν, ο δε αγοραστής εδήλωσεν ότι ευχαρίστως έκαμε την ανωτέρω αγοράν και συνομολόγησεν εις τα ανωτέρω καταβαλών το τμήμα. Εγώ δε ο συμβολαιογράφον υπέμνησα αυτοίς τον περί μεταγραφών Νόμον και ως πίστωση γεγονός το παρόν όπερ αναγνωσθεί ευκρινώς και μεγαλοφώνως ως επήκουσ πάντων υπογράφεται παρά πάντων και εμού.

Οι μάρτυρες
Γρηγόριος Κ. Βοϊάρος
Σωτήριος Σιάμος

Οι συμβαλλόμενοι
Γρηγόριος Α. Πατούνης
Γεώργιος Δ. Γατσούλης

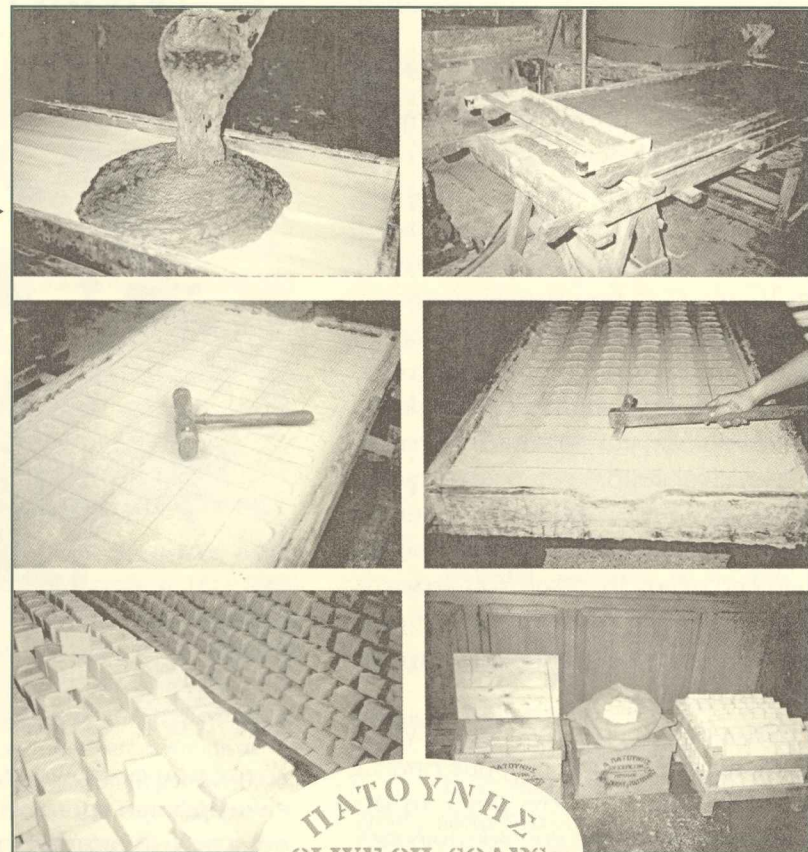
Ο Συμβολαιογράφον
Γραμματέας
Λ. Δ. Ροϊλός

Σαπωνοποιία Πατούνη στην Κέρκυρα

▲ Ο Νικόλας Πατούνης κρατώντας από το χέρι το γιού του Πύρρο.

Στιγμιότυπα της παρασκευής του σαπουνιού.

ΠΑΤΟΥΝΗΣ
OLIVE OIL SOAPS
SINCE 1850
CORFU - HELLAS

Ο Απόστολος Πατούνης ►

Μία βιομηχανία 156 ετών, σε ένα ιστορικό κτίριο του 1891 που έχει ρίζες στους Καλαρρύτες.

Οι δύο οικογένειες Μπαζάκη και Πατούνη ξεκίνησαν από τους Καλαρρύτες με προορισμό τη Ζάκυνθο, όπου ήδη ζούσαν και άλλοι συντοπίτες τους, μετά την καταστροφή του χωριού (κωμόπολης τότε) από το στρατό του Χουρσίτ. Αφού καταπιόστηκαν αρχικά με το εμπόριο, η εξαγωγή λαδιού και εισαγωγή σαπουνιού από τη Μασσαλία τους οδήγησε, φαίνεται, στην ιδέα να παρασκευάσουν και στην δική τους έδρα σαπούνι. Γύρω στα 1850 ιδρύουν μαζί το ΜΕΓΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΣΑΠΩΝΟΣ στη Ζάκυνθο. Η δραστηριότητα γνωρίζει μεγάλη άνθιση, έτσι στα τέλη του 19ου αι. ο Νικόλαος Πατούνης ιδρύει παράρτημα της επιχείρησης στην Κέρκυρα. Εδώ, μπορεί να προμηθευτεί φθηνότερα βιομηχανικά έλαια, σε αντίθεση με τη Ζάκυνθο, που διαθέτει μόνο καλής ποιότητας θρώσιμο ελαιόλαδο και που είναι πολύ ακριβότερο. Παράλληλα ανοίγει στην Κέρκυρα εργοστάσιο και ο Χατζής, συγγενής από την Αίγυπτο. Στην Ζάκυνθο το Σαπωνοποιείο Μπαζάκη μετά τους σεισμούς υπολείτουργει και κλείνει οριστικά στη δεκαετία του 1970. Στην Κέρκυρα ανθίζει η Σαπωνοποιία Πατούνη και η ετήσια παραγωγή της φτάνει

τους 200 τόνους στη δεκαετία του 1930. Οι εργάτες εργάζονται σε διπλές βάρδιες με 8-9 άτομα την ημέρα και 5-6 άτομα το βράδυ. Κατά τη διάρκεια του πολέμου η ανάπτυξη σταματά. Οι Ιταλοί δεσμεύουν τις πρώτες ύλες και τις χορηγούν με δελτίο. Ο αριθμός των εργατών μειώνεται στα 3-4 άτομα και το εργοστάσιο παρακμάζει. Μετά τον πόλεμο οι εργασίες ανακάμπτουν και στη δεκαετία του 1950 η δραστηριότητα της επιχείρησης είναι σε μεγάλη άνθιση. Η έλευση των φθηνών συνθετικών απορρυπαντικών στη δεκαετία του 1960 εκτοπίζει το αγνό σαπούνι και πολλές σαπωνοποιίες μαραζώνουν και κλείνουν. Η Σαπωνοποιία Πατούνη ωστόσο καταφέρνει και επιβιώνει στις δύσκολες εποχές χάρις στο πάθος των ιδιοκτητών για τη δουλειά τους, στο παράλληλο εμπόριο λαδιού και στην πίστη τους στα προϊόντα που παράγουν. Σήμερα η ετήσια παραγωγή σαπουνιού ξεπερνά τους είκοσι τόνους και το εμπόρευμα ελαιχετεύεται όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά εξάγεται κυρίως στη μακρινή μας Ιαπωνία!

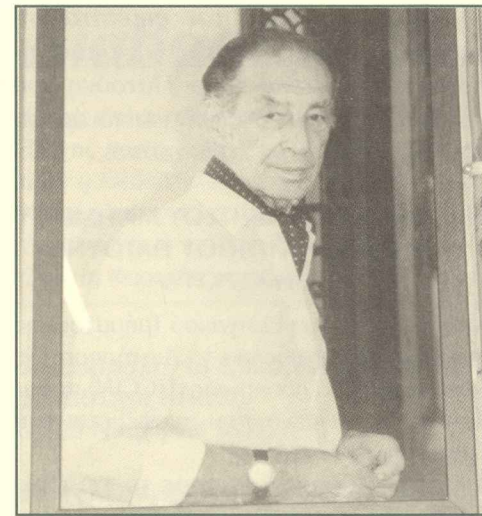
ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΣΑΠΩΝΟΠΟΙΕΙΟ

Ο επισκέπτης εντυπωσιάζεται με την είσοδό του στο χώρο και ιδιαίτερα στο εσωτερικό του, καθώς του δημιουργείται η εντύπωση ότι μεταφέρεται σε μία άλλη παλιότερη εποχή.

Υπάρχει το κυρίως κατάστημα όπου γίνονται οι καθημερινές συναλλαγές με τους πελάτες όπως λιανική πώληση σαπουνιού, πώληση χημικών προϊόντων π.χ. σόδας για οξυμέτρηση λαδιών, την οποία προμηθεύεται όλη η Κέρκυρα, κρυσταλλικής σόδας (τρινάλι) που χρησιμοποιείται ως καθαριστικό μέσο. Επίσης δίνονται παραγγελίες οξυμέτρησης του λαδιού και μέτρησης των βαθμών του κρασιού.

Στα δεξιά της εισόδου υπάρχει το γραφείο: ένας μικρός, λιτός χώρος που αποπνέει παλαιότητα. Δύο γραφεία, ντουλάπα στον επενδυμένο με ξύλο τοίχο, άφθονοι φάκελοι, παλιές φωτογραφίες και το κορνιζαρισμένο το «Χρυσούν Βραβείον» που κέρδισε η σαπωνοποιία το 1933 στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης.

Πίσω από τον πάγκο του καταστήματος, χωρισμένο και απομονωμένο με γυαλί βρίσκεται το χημείο. Εδώ γίνεται ο έλεγχος των πρώτων υλών που θα χρησιμοποιηθούν για την παρασκευή του σαπουνιού, καθώς και ο έλεγχος παραγόμενων προϊόντων. Εδώ ξεκινούν τα φιλόδοξα για το μέλλον σχέδια του κ. Απόστολου Πατούνη του νεότερου, κληρονόμου της επιχείρησης, αφού γίνονται δοκιμές και προσπάθεια για σύνθεση γνήσιου σαπουνιού που θα χρησιμοποιείται σε πλυντήρια. Παράλληλα ο χημικός ελέγχει δείγματα που φέρ-

Ο Σπύρος Πατούνης, πατέρας του σημερινού ιδιοκτήτη.

νουν οι ντόπιοι για την οξύτητα του λαδιού, τους βαθμούς του κρασιού, την ποιότητα του μελιού, την καθαρότητα και ποιότητα του νερού.

Δίπλα στο χημείο βρίσκεται η είσοδος στο χώρο παρασκευής, όπου ο επισκέπτης ζει τη μαγεία μίας άλλης εποχής, καθώς το χθες μπλέκεται αρμονικά με το σήμερα. Όλα τα αντικείμενα προκαλούν το θαυμασμό. Παλιές ταμπέλες που αναγράφουν τις διάφορες πόλεις της Ελλάδας στις οποίες διοχέτευαν το σαπούνι, διάφορα εργαλεία για την παρασκευή του σαπουνιού, τελάρια, τεράστια δοχεία, δεξαμενές που χρησιμοποιούσαν για τις καυστικές σόδες, βαρέλια, τα καζάνια, ιδιαίτερα ένα μεγάλο, που εντυπωσιάζει με τον όγκο του. Ο ιδιοκτήτης φιλοδοξεί μελλοντικά να το ξαναθέσει σε λειτουργία. Τα περισσότερα παλιά είδη του εξοπλισμού χρησιμοποιούνται και σήμερα, με μεγάλη προσοχή και σεβασμό, αφού διεκδικούν μία μοναδική πρωτοτυπία: είναι μουσειακά αντικείμενα που βρίσκονται ακόμη σε χρήση.

Το μόνο σύγχρονο μηχάνημα είναι αυτό για τη συσκευασία του σαπουνιού στην τελική φάση της παρασκευής.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΣΑΠΟΥΝΙΟΥ

Εδώ και 150 χρόνια ακολουθείται πιστά η ίδια διαδικασία παρασκευής γνήσιου σαπουνιού. Οι πρώτες ύλες είναι το ελαιόλαδο και καυστική σόδα. Η κατεργασία στο καζάνι διαρκεί περίπου μία εβδομάδα. Απαιτείται διαρκής έλεγχος κατά τη διάρκεια του βρασμού, ο οποίος γίνεται σταδιακά με διάφορα διαλύματα σόδας και άλματος. Το αλάτι απομακρύνει τις ανεπιθύμητες ουσίες. Το υλικό πήζει σε ορισμένη πυκνότητα και εκκενώνεται σε παραλληλόγραμμα τελάρια. Εκεί στερεοποιείται σε 2-10 ημέρες, σφραγίζεται και κόβεται. Τέλος τοποθετείται στα ξηραντήρια για 3-4 μήνες πριν διοχετευθεί στην αγορά.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Τα κυριότερα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν κι εξακολουθούν ακόμη να χρησιμοποιούν κατά την παρασκευή του σαπουνιού είναι τα εξής:

Κουρνούτα: κουβάς με δύο χερούλια, κλασικό εργαλείο της παραδοσιακής σαπωνοποιίας. Είναι κατασκευασμένος από λαμαρίνα και χρησιμοποιείται για τη μεταφορά υγρών. **Κουτάλα:** κουβάς από λαμαρίνα, προσαρμοσμένος στην άκρη κονταριού. Εξυπηρετεί στο άδειασμα του υλικού από το καζάνι. **Τα καλούπια:** είναι ξύλινα ορθογώνια, ανοικτά. Εκεί στερεοποιείται το σαπούνι.

Η κόφτρα: εργαλείο που καθορίζει το ύψος της πλάκας του σαπουνιού. **Το πατητήρι:** με αυτό ο εργάτης εξομολώνει την επιφάνεια του υλικού που βρίσκεται στα καλούπια.

Ο πλυντής: ξεπλένει με ζεστό νερό και ομαλοποιεί την επιφάνεια του υλικού που βρίσκεται στα καλούπια. **Η στάφνη:** το νήμα με το οποίο σημαδεύεται η επιφάνεια για σφράγισμα και κόψιμο. **Το μαχαίρι:** με το οποίο κόβονται τα σαπούνια.

Οι σφραγίδες: ο κάθε τύπος σαπουνιού σφραγίζεται με την αντίστοιχη σφραγίδα του.

ΤΥΠΟΙ ΣΑΠΟΥΝΙΩΝ

Στο Σαπωνοποιείο παράγονται οι εξής τύποι σαπουνιού:

Πράσινο σαπούνι: ένα από τα πλέον δημοφιλή παραδοσιακά σαπούνια. Σε γνήσια μορφή είναι είδος υπό εξαφάνιση, ενώ συνήθως συγχέεται με τεχνητά πρασινισμένα σαπούνια. Παράγεται από ακατέργαστο πυρηνέλαιο που περιέχει την χλωροφύλλη της ελιάς. Έτσι, ενώ το σαπούνι αρχικά είναι πράσινο η εξωτερική στοιβάδα κιτρινίζει κατά την ξήρανση.

Το πράσινο σαπούνι διακρίνεται για την αποτελεσματική του δράση. Εκτός από τη χρήση του στην καθημερινή προσωπική καθαριότητα φημίζεται επίσης για το λούσιμο των μαλλιών, όπου όμως συνιστάται η χρήση μαλακού νερού. Θεωρείται αποτελεσματικό και στην καταπολέμηση της ψείρας, αλλά χρειάζεται προσοχή με τα παιδιά γιατί τσουέει στα μάτια. Το πράσινο σαπούνι παραδοσιακά χρησιμοποιείται για εντριβές ρευματισμών και διαστρεμμάτων σαν ζεστή σαπουνάδα, στην αντιμετώπιση κατακλίσεων και στην τοπική απολύμανση του δέρματος. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για πλύσιμο ρούχων στο χέρι και οικιακούς καθαρισμούς. Το έργο των εφαρμογών, η μεγάλη διάρκειά του και η φιλικότητά του στο περιβάλλον το κάνουν ιδανικό για κατασκηνώσεις και εκδρομές.

Το αφύ πράσινο σαπούνι προορίζεται αποκλειστικά για το πλύσιμο των ρούχων και οικιακούς καθαρισμούς, έχει ελεύθερο αλκάλι σε περίσσεια για μεγαλύτερη καθαρι-

στική ικανότητα. Σε παλαιότερα χρόνια αυτό αποτελούσε το βασικό προϊόν κατανάλωσης, ενώ σήμερα εξυπηρετεί κυρίως παραδοσιακούς καταναλωτές.

Λευκό σαπούνι ελαιόλαδου: παράγεται από 100% αγνό παρθένο ελαιόλαδο. Έχει μειωμένη αφριστική ικανότητα, διακρίνεται όμως για την ήπια δράση του.

Τύπος Μασσαλίας: παράγεται από 80% αγνό παρθένο ελαιόλαδο και 20% εδωδιμο φοινικοπυρηνέλαιο. Απαλό σαπούνι με πλούσιο αφρό κατάλληλο για χρήση και σε σκληρό νερό.

Πράσινο σαπούνι με κικινέλαιο είναι ένα νέο παραδοσιακό προϊόν. Τα λιπαρά του αποτελούνται από ακατέργαστο πυρηνέλαιο (~90%) και φαρμακευτικό κικινέλαιο (~10%). Προορίζεται για ατομική καθαριότητα κυρίως για τα μαλλιά με χρήση μαλακού νερού.

Οι διαφορές των παραπάνω σαπουνιών, οφείλονται στη σύσταση των λιπαρών πρώτων υλών (έλαια) και όχι σε πρόσθετες ύλες, δεδομένου ότι αυτά παράγονται γνήσια, χωρίς βελτιωτικά πρόσθετα (αιθέρια έλαια, χρωστικές ουσίες, κλπ.), με χρήση μόνο των βασικών πρώτων υλών της παραδοσιακής σαπωνοποιίας, δηλαδή αυτούσια έλαια όπως περιγράφονται σε κάθε είδος σαπουνιού, σόδα, θαλασσινό αλάτι, νερό.

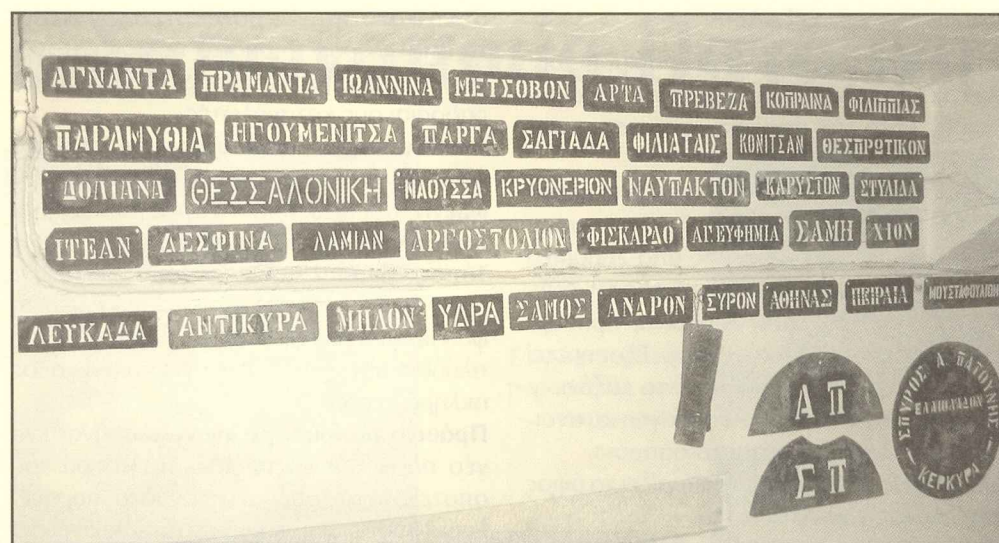
Ο χώρος του παρασκευαστηρίου.

ΔΙΚΤΥΟ ΔΙΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ

Η αγορά της Κέρκυρας σχεδόν στο σύνολό της εξυπηρετούνταν από τις υπόλοιπες σαπωνοποιίες, αφού πουλούσαν φθινό και βέβαια όχι ποιοτικό σαπούνι. Έτσι από νωρίς οι τρεις συγγενικές σαπωνοποιίες της οικογένειας Πατούνη καθώς και η «Ελαι-

Το υγρό σαπούνι χύνεται με την κουτάλα στο καλούπι.

Η σειρά με τις παλιές πινακίδες με τους προορισμούς πώλησης του σαπουνιού ξεκινούν με τα Άγναντα και τα Πράμαντα.

ουργία Κέρκυρας» στράφηκαν στην υπόλοιπη Ελλάδα. Οργανώθηκε λοιπόν ένα σημαντικό δίκτυο διοχέτευσης-πώλησης του προϊόντος με αντιπροσώπους σε όλη σχεδόν τη χώρα.

Πελάτης τους στην Αθήνα ήταν ο Γιαμαλάκης, ο οποίος διοχέτευε στην αγορά παράλληλα με τα σαπουνία και λάδια.

Στο Αγρίνιο αντιπρόσωπός τους ήταν ο Παπαϊωάννου, στη Λάρισα ο Ασλάν, στην Πάτρα ο Λουκάς Εμμανουήλ. Άλλες μεγάλες αγορές ήταν η Τρίπολη, ο Βόλος, η Άρτα, τα Γιάννενα. Εδώ είχαν σταθερούς και μόνιμους πελάτες, επειδή όμως ο δρόμος ήταν δύσκολος η μεταφορά του προϊόντος γινόταν μέσω Πρεβεζής.

Περιοχές επίσης που ανήκαν στο δίκτυο ήταν της Ηγουμενίτσας, Πάργας, Πρέβεζας, Βόνιτσας, Μύτικα, Αμφιλοχίας, Σαβέρβας, Αστακού, Ξηρομέρου, Κεφαλληνίας. Προσέγγιζαν τα μικρά λιμάνια με ατμόπλοια και βενζινόπλοια κυρίως Λευκαδίτικα και στη συνέχεια διοχέτευαν το προϊόν στις κατά τόπους αγορές ή στην ενδοχώρα. Εδώ αξίζει να αναφερθεί από τη λήθη το όνομα ενός καπετάνιου από την Πρέβεζα: ήταν ο καπετάν Ντίνος Μπάκος που είχε αποστηθίσει ολόκληρο το έργο του Ηροδότου και συνήθιζε να απαγγέλλει αποσπάσματα την ώρα της δουλειάς του. Το δίκτυο έφθανε στην Εύβοια, στους Ωραιούς κι από κει μεταφερόταν το εμπόρευμα στο Βόλο και βορειότερα στο Πόρτο Λάγος. Επίσης υπήρχε ζήτηση και στη Σύρο.

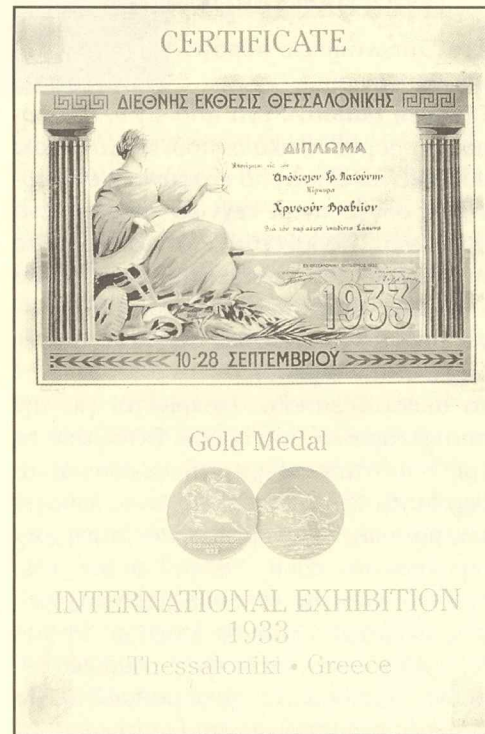
Εξάιρεση αποτέλεσε η Θεσσαλονίκη κι ο λόγος ήταν απλός. Η εκεί τοπική αγορά εφοδίζονταν από κάποιον σαπωνοποιό, πρώτο εξάδελφο της οικογένειας.

Σε περιοχές που δεν είχαν απευθείας πελάτες, πηγαινοερχόταν ο πωλητής Γιώνας, γνωστός για το δίδυμο της διαφήμισης «σκοινί και σαπουνί», σκοινί Δεσούλλας-σαπουνί Πατούνης.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι κάθε περιοχή προτιμούσε συγκεκριμένο τύπο σαπουνιού, σε συγκεκριμένη συσκευασία,

ανάλογα με τις ανάγκες της. Έτσι, η Πάτρα έπαιρνε πολύ λευκό σαπουνί, 100 κιβώτια ξύλινα τη φορά. Η Θεσσαλία (Βόλος - Λάρισα - Τρίκαλα) ζητούσε το προϊόν σε τσουβάλια για να χρησιμοποιηθεί στη συνέχεια στα σιτηρά.

Οι άλλες πόλεις αγόραζαν σε χάρτινες συσκευασίες. Τα μεγέθη τους ήταν ανάλογα με τα κομμάτια που αντιστοιχούσαν στην οκά. Είχαν μεγέθη των δύο κομματιών στην

Χρυσό μετάλλιο που κέρδισε η σαπωνοποιία στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης το 1933.

οκά, των τριών για τη Κεφαλονιά, των τεσσάρων για την Πάτρα, των πέντε για άλλες περιοχές.

Οι πληροφορίες και πολλά κείμενα αυτού του άρθρου προέρχονται από την εργασία της Περιβαλλοντικής Ομάδας του 4ου Γυμνασίου Κέρκυρας με τίτλο: Το χθες και το σήμερα της Σαπωνοποιίας Πατούνη.

Ευχαριστούμε θερμά τον συμπατριώτη μας και σημερινό ιδιοκτήτη της σαπωνοποιίας κ. Απόστολο Σπυρ. Πατούνη που μας προμήθευσε το υλικό για το άρθρο και μας βοήθησε με κάθε τρόπο.

ΚΗΡΥΞΗ ΩΣ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΟΥ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΑΠΩΝΟΠΟΙΕΙΟΥ ΠΑΤΟΥΝΗ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

Από το Δελτίο του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Επιτροπής για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (TICCIH) παραθέτουμε το κείμενο που αναφέρεται στη Σαπωνοποιία Πατούνη.

Απόσπασμα επιστολής προς το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού:

Η Διεθνής Επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (TICCIH) - Ελληνικό Τμήμα, στηρίζει θερμά την ιδέα προστασίας και κήρυξης διατηρητέου μνημείου του ιστορικού Σαπωνοποιείου Πατούνη στην πόλη της Κέρκυρας. Πρόσφατα είχαμε την τύχη να επισκεφτούμε το χώρο, μαζί με άλλα δύο μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ελληνικού Τμήματος TICCIH. Διαπιστώσαμε οι ίδιοι, ότι πρόκειται για μία εξαιρετικής ιστορικής αξίας βιοτεχνία, η οποία διατηρεί όλα τα στοιχεία της αρχικής της μορφής.

Όπως γνωρίζετε, το κτήριο κατασκευάστηκε περί το 1891. Υπήρξε τμήμα μίας επιχείρησης η οποία πρωτολειτούργησε στη Ζάκυνθο γύρω στο 1850. Κατά τη γνώμη μας αποτελεί ενδιαφέρον αρχιτεκτονικό δείγμα εμπορικού καταστήματος με εργαστήριο του 19ου αιώνα. Στην είσοδό του σώζεται χυτοσιδηρό κυλινδρικό υποσύλωμα, με ανάγλυφη επιγραφή, κατασκευασμένο στο μεγαλύτερο ελληνικό μηχανουργείο του 19ου αιώνα, το Μηχανουργείο Βασιλειάδη του Πειραιά. Μόνο σε λίγα νεοκλασικά του Πειραιά και της Ερμούπολης έχουν εντοπιστεί τέτοια μεταλλικά στοιχεία ίδιας προέλευσης. Εντός του κτηρίου σώζεται ακέραιος ο ιστορικός εξοπλισμός (μηχανές, εργαλεία, συσκευασίες, κτιστές εγκαταστάσεις), και το πλέον ενδιαφέρον, η αλυσίδα παραγωγής, λειτουργεί αποτελεσματικά μ' αυτόν τον εξοπλισμό. Η βιοτεχνία παράγει σήμερα προϊόντα υψηλής ποιότητας, τα οποία διοχετεύονται με επιτυχία στην εγχώρια και διεθνή αγορά. Ο χώρος είναι επισκέψιμος και αποτελεί επίσης πόλο έλξης για τους τουρίστες, τους φοιτητές του Ιονίου Πανεπιστημίου, καθώς και τα σχολεία της Κέρκυρας.

Πιστεύουμε ότι η διάσωση, προστασία και λειτουργία του Σαπωνοποιείου Πατούνη, συμβάλλει στην ανάδειξη της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς της Κέρκυρας και την τουριστική προβολή της, αλλά κυρίως στη διατήρηση μνήμης της παραγωγής προϊόντων της ελιάς, η οποία σταδιακά εκλείπει. ■

Διαβάσαμε και σας παρουσιάζουμε...

Τμήμα από το οδοιπορικό του Gustav Weigand στους Καλαρρύτες το 1889, όπως το κατέγραψε στο βιβλίο του ΟΙ ΑΡΩΜΟΥΝΟΙ δηλαδή οι Βλάχοι, που εκδόθηκε σε ελληνική μετάφραση από τον εκδοτικό οίκο των αδελφών Κυριακίδη. Θυμίζουμε στους αναγνώστες μας ότι το 1880, όταν η Θεσσαλία προσαρτήθηκε στο ελεύθερο Ελληνικό κράτος, οι Καλαρρύτες βρέθηκαν εντός των ορίων της Ελληνικής επικράτειας, ενώ ο Καλαρρύτες ποταμός έγινε το φυσικό σύνορο με το Οθωμανικό κράτος. Το γειτονικό Συρράκο παρέμεινε τουρκικό, μέχρι την απελευθέρωση των Ιωαννίνων και των άλλων εδαφών της Ηπείρου το 1913. Θα θέλαμε ακόμα να ευχαριστήσουμε θερμά τους φίλους και συμπατριώτες κ. κ. Ορέστη Φασούλα, που μας έστειλε το κείμενο και Σοφοκλή Αντωνίου που από τριετίας μας είχε ενημερώσει για την ύπαρξή του.

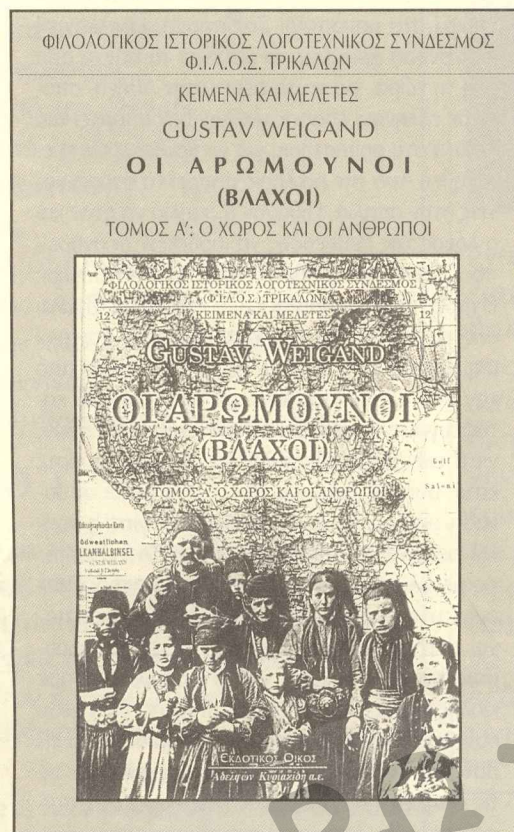
Το Συρράκο, οι Καλαρρύτες και το μοναστήρι Κιπίνη (17-19 Νοεμβρίου 1889)

Στα Ιωάννινα είχα βρει τις αποσκευές μου που τις είχα στείλει με αγωνιάτες από το Μοναστήρι. Τώρα είχα το πρόβλημα πώς να τις μεταφέρω πιο πέρα. Μου φάνηκε πάρα πολύ πολύπλοκο και επικίνδυνο κιάλας να τις στείλω σε κάποιο μέρος στην παραλία και από εκεί διά θαλάσσης στην Αθήνα, και έτσι αποφάσισα να νοικιάσω ένα άλογο, και τα φόρτωσα όλα σε δύο κουτιά πάνω του. Αφού τακτοποιήθηκαν και τα διαβατήρια, μπορέσαμε να ξεκινήσουμε την Κυριακή 17 Νοεμβρίου το πρωί με την συνοδεία ενός σουβαρή. Πάνω από τη λίμνη υπήρχε ένα στρώμα πυκνής ομίχλης, ο αέρας ήταν αισθητά κρύος, και με κάποια ανησυχία περιτρέφονταν οι ματιές μου προς την ψηλή οροσειρά της Πίνδου, που έπρεπε να περάσω για να φτάσω στη Θεσσαλία. Ακόμα δεν είχε χιονίσει, και επειδή ήμασταν εφοδιασμένοι με κουβέρτες και ζεστά ρούχα, νόμιζα ότι μπορούμε να ταυμώσουμε να πραγματοποιήσουμε τα σχέδια μας· αλλιώς έπρεπε να παραιτηθώ από την επίσκεψη στα χωριά στον Άνω Ασπροπόταμο.

Αφού ήμασταν όλοι έφιπποι, είχαμε την εύφορη πεδιάδα που εκτείνεται δυτικά της λίμνης γρήγορα πίσω μας και κατόπιν ανεβήκαμε πεζοί το ύψωμα, που χωρίζει τη ροή του Άραχθου από τη λεκάνη των Ιωαννίνων. Κοντά σε μία θύση προφτάσαμε έναν Αρωμόνο (βλάχο), που έλεγε ότι πάει στο Συρράκο. Αλλά στη συνέχεια του ταξιδιού έφυγε από κοντά μας φοβούμενος τον σουβαρή, γιατί δεν είχε διαβατήριο για να περάσει τα σύνορα χωρίς να τον πάρουν είδηση. Κοντά στο χωριό Κοντοβράκι κάναμε ένα μικρό διάλειμμα στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής που βρίσκεται στην ερημιά. Επωφελήθηκα του χρόνου να αντιγράψω την επιγραφή που υπήρχε σε μία εντοιχισμένη αμμόπετρα. Τα γράμματα που βρίσκονταν στην πάνω δεξιά γωνία της είναι τα ίδια που βλέπει κανείς στη Μακεδονία συνήθως τυπωμένα στα παρόμοια: IC.X.C. ΝΙΚΑ (Ιησούς Χριστός Νικά).

Η κατηφόρα ήταν τόσο απόκρημνη που κατεβήκαμε με τα πόδια στη στενή ρεματιά της Άρτας (δηλ. του Άραχθου), περάσαμε το ποτάμι από μια ψηλή πέτρινη γέφυρα και κάναμε στάση σε έναν κοντινό μύλο για να πάρουμε μεσημεριανό. Μέχρι εκεί χρειαστήκαμε πενήντα ώρες. Λίγο πιο χαμηλά από αυτό το σημείο το ποτάμι σχίζει έναν δρόμο μέσα στα βράχια σε ένα στενό και αδιάβατο φαράγγι με απότομες πλαγιές που κλείνουν κάθετα.

Έπειτα ανηφορίσαμε σε έναν στενό δρόμο, που κατά διαστήματα ήταν με σκαλοπάτια ωσότου

φτάσαμε το ύψωμα κοντά στο χάνι του Παλαιοχωρίου. Τα σπίτια, ή μάλλον τα καλύδια αυτού του αρωμουνικού χωριού βρίσκονται διασκορπισμένα αραιά και κάνουν μία πολύ φτωχική εντύπωση.

Το περιβάλλον γίνεται όλο και πιο άγριο και πιο έρημο, και στο πετρώδες έδαφος η χλωρίδα γίνεται όλο και πιο λιγοστή. Περάσαμε ολόκληρους σωρούς από κοτρώνια, που είχαν πέσει από ένα ρηγμαμένο βουνό. Όπως φαίνεται, το μονοπάτι έπρεπε να αλλάξει πολλές φορές την κατεύθυνσή του, αφού συνεχώς πεφτούν καινούργιες πέτρες. Έδειξα στον υπηρέτη μου που καθάριζε πίσω μου έναν τεράστιο θράκο που κρεμόταν απειλητικά από πάνω μας και του είπα ότι και αυτό θα πέσει σύντομα. Και μόλις είχαμε περάσει από αυτό το σημείο, ένα θρονιό βουητό και ένας φοβερός κρότος έστρεψε το βλέμμα μας προς τα πίσω. Όλη η σαβούρα αυτή είχε πέσει κάτω και είχε θάψει το μονοπάτι από κάτω της. Οι πιο μικρές πέτρες πετάχτηκαν μέχρι σε μας. Ένα μεγάλο κομμάτι του βράχου πέτυχε το άλογο του αγωγιάτη, που ήταν πίσω από όλους μας και το έριξε πέρα από τον δρόμο, αλλά ευτυχώς έπεσε μόνο σε ένα από τα κουτιά. Ένα σύννεφο σκόνης, μεγάλο σαν ένας πύργος, στροβιλίστηκε στον αέρα. Με φρίκη φαντάστηκα τι μοίρα θα μας είχε βρει, αν είχαμε περάσει ένα λεπτό αργότερα από αυτό το σημείο.

Όταν φτάσαμε στο Συρράκο, μας ρώτησαν αν είχαμε καταλάβει τίποτα από τον σεισμό που είχε γίνει στις 3.30'. Εκείνη τη στιγμή είχε πέσει ο βράχος. Πρώτα νόμισα ότι το θεωρούσαν σεισμό αυτό το βουητό. Αφού ένιωσαν το τράνταγμα τόσο μακριά ακόμα, κατάλαβα αργότερα, ότι αποκλείεται να οφείλεται στην κατάρρευση του βουνού, αλλά μάλλον είχε γίνει το αντίθετο (δηλ. σεισμός).

Σε λίγο φτάσαμε στην περιοχή του σκληρού ασβεστόλιθου με απότομες κάθετες πλαγιές στις οποίες έχουν πελεκήσει το μονοπάτι. Σε επικίνδυνα σημεία έχουν δέσει το μονοπάτι με πέτρα, ώστε δεν υπάρχει κίνδυνος για τον καθαλή και το ζώο. Μόνο που το μονοπάτι καμιά φορά γίνεται ανησυχητικά στενό, που έτσι δεν θα μπορούσε να παραμερίσει π.χ. ένα φορτωμένο ζώο που έρχεται από μπροστά. Γι' αυτό και ο οδηγός μας έδωξε διαπεραστικές κραυγές στις στροφές για να ειδοποιεί κάποιους που ίσως έρχονταν κατά πάνω μας. Με τον καιρό ο δρόμος γίνεται πιο φαρδύς και φτάνει κανείς σε μία μικρή πεδιάδα, όπου βρίσκεται μία εκκλησιά και όπου τα χωράφια μαρτυρούν ότι κάπου κοντά υπάρχει ένα χωριό. Στην απέναντι οροσειρά βρίσκονται τα χωριά Καλαρρύτες και Ματσούκι, για τα οποία ρώτησα τον αγωγιάτη μας. Μου ανέφερε τα ονόματα των χωριών και πρόσθεσε στη αρωμουνική (βλάχικη) γλώσσα ότι αυτά ήταν «γκιαουρέσκ», δηλαδή «ελληνικά», ενώ το Συρράκο ήταν «ντομνέσκ», δηλαδή «τουρκικό». Αμέσως επενέβη ο σουβαρής, που χωρίς να το ξέροουμε καταλάβαινε τα αρωμουνικά - ίσως γι' αυτό τον είχαν διαλέξει για τη συνοδεία μας - και τον διόρθωσε να μην λέει «γκιαουρέσκ», αλλά «γκρετσέσκ», δηλαδή ελληνικό. Ως Τούρκος είχε πιο πολλή ευαισθησία από τον αγωγιάτη στη λέξη «γκιαουρέσκ», που θα μπορούσε να ήταν και μία προσβολή για μας, αφού και εμείς ήμασταν «γκιαουρήδες» (απιστοί).

Για μία ακόμα φορά στενεύει ο δρόμος και περνά δίπλα μας από γκρεμούς μέχρι που είδαμε ξαφνικά το Συρράκο κατευθείαν απέναντί μας και κολάει στα βράχια. Στάθηκε εντελώς έκπληκτος, γιατί δεν μπορούσε να χορτάσει το θέαμα των επιβλητικών σπιτιών σε αυτή την πέτρινη έρημο, που δεν το περιμένει κανείς με τίποτα. Πριν μπει στο χωριό πρέπει να περάσεις μία γέφυρα, που από κάτω της πέφτει ένας καταρράκτης στο βάθος.

Μπήκαμε λίγο μετά το ηλιοδασίλεμα και βρήκαμε ωραίο κατάλυμα στο σπίτι του Δημητρίου Κρουσάλλη, ενός εμπόρου στα Ιωάννινα που μου είχε δώσει μια συστατική επιστολή να τη δώσω στους συγγενείς του. Έθεσαν στη διάθεσή μου ένα καθαρό και ευρύχωρο δωμάτιο. Μέσα σ' αυτό βρισκόταν και ένα καλό τζάκι που σε

κανένα από τα σπίτια δεν επιτρέπεται να λείπει. Τα σπίτια είναι κτισμένα πολύ γερά από πέτρες και σκεπάζονται με τεράστιες πλάκες από σχιστόλιθο.

Η αρωμουνική κοινότητα αριθμεί 550 σπίτια. Το ελληνικό σχολείο στο οποίο εργάζονται τρεις δάσκαλοι και δύο δασκάλες, διατηρείται από την κοινότητα.

Οι κάτοικοι, όσοι είναι βοσκοί, αφήνουν το χωριό τον χειμώνα και πηγαίνουν στην πεδιάδα στην Πρέβεζα, ενώ οι οικογένειες των εμπόρων και των βιοτεχνών που εργάζονται έξω, παραμένουν το χωριό και πρέπει να εφοδιάζονται καλά με τρόφιμα και αποθέματα σε ξύλα, γιατί πολλές φορές είναι αποκομμένοι για πολλές βδομάδες από κάθε συγκοινωνία. Με περηφάνια μου διηγήθηκαν ότι δύο από τους πιο διάσημους άνδρες της σύγχρονης Ελλάδας κατάγονται από αυτό το χωριό: ο υπουργός Κωλέττης και ο ποιητής Ζαλοκώστας. Μου έδειξαν το μέρος που βρίσκονταν τα σπίτια των οικογενειών τους και που τώρα είναι ερείπια.

Εντελώς πάνω στο ύψωμα βρίσκεται το παλιό μοναστήρι. Περιβάλλεται από δέντρα. Κάπου στο κάτω μέρος του χωριού δίπλα από τη μητρόπολη βρίσκεται το καμπαναριό με τις τρεις μικρές καμπάνες του. Οι καμπάνες είναι ένα πολύ σπάνιο φαινόμενο στην Τουρκία, γιατί δεν τις βρίσκει κανείς πουθενά αλλού εκτός από τα αρωμουνικά χωριά στα βουνά.

Στις πόλεις που συγκατοικούν Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, οι τελευταίοι δεν αφήνουν να χτυπούν τις καμπάνες.

Την Τρίτη 19 Νοεμβρίου είχα μία πρόσκληση στους κοντινούς Καλαρρύτες. Πριν από το μεσημέρι όμως επωφελήθηκα της ευκαιρίας να επισκεφτώ και το μονατήρι Κιπίνη². Με συνόδευαν μερικοί στρατιώτες και κάποιοι άνδρες από το Συρράκο και μου έδειχναν συγχρόνως τον δρόμο. Πέρασαμε στην πάνω άκρη της θβείας χαράδρας που αποτελεί το σύνορο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, μέχρι που φτάσαμε στη γέφυρα που περνάει πάνω από το ρέμα που τρέχει εκεί. Από εδώ ένα πολύ στενό μονοπάτι περνάει κατά μήκος της πλαγιάς και κατά διαστήματα και κάτω από τα βράχια, που πολλές φορές ήταν τόσο χαμηλά που έπρεπε να σκύψω πάνω στο σαμάρι, ώστε να μπορέσω να περάσω. Τελικά ανοίγει λίγο το μονοπάτι και σταθήκαμε μπροστά σε μια βραχώδη πλαγιά που έκλεινε ίσια και κάθετα, και από την οποία προεξέχει ένα ξύλινο κτίριο. Όταν φωνάξαμε, φάνηκε ένα παλληκάρι. Έβαλε μια κρεμαστή γέφυρα που συνδέει την προεσοχή με το ξύλινο κτίριο στον βράχο. Πέρασαμε πάνω στη γέφυρα μέχρι το μοναστήρι που είναι πελεκημένο στα βράχια. Κατοικείται από τρεις μοναχούς και ένα παλληκάρι.

Η θέα από το παραθύρι του μοναστηριού είναι από τις πιο ρομαντικές που μπορεί να φανταστεί κανείς και μου θύμιζε τα βουνά και τις ρεματιές της Λούγκας στην κεντρική Αλβανία, αν και εκεί έχει πολύ περισσότερη μοναξιά. Κάπου χίλια πόδια κάτω από μας ενώνονται δύο ρεματιές. Αυτή του Συρράκου και αυτή του Ματσουκίου. Το τελευταίο, που είναι ελληνικό χωριό, βρίσκεται στο ίδιο υψόμετρο με το μοναστήρι, ακουμπισμένο λοξά απέναντι στο βουνό. Πολύ πιο χαμηλά από αυτό φαίνονται τα κτίρια

του μοναστηριού Ζοβίστιανα. Οι βουνοπλαγιές τυλίγονται από φρέσκο πράσινο ενός πυκνού φυλλώματος των θάμνων και των δέντρων, μόνο στη δική μας πλευρά συναντάμε ίσια και κόκκινα βράχια στα οποία μεγαλώνουν λίγοι θάμνοι και μόνο λίγα χόρτα.

Έπειτα επισκεφτήκαμε τη μικρή σπηλιά που είναι διαμορφωμένη πρόχειρα σαν μια εκκλησία, αλλά εκεί δεν βρήκαμε τίποτα που να έχει ιδιαίτερη σημασία. Χειρόγραφα δεν υπήρχαν καθόλου, όμως λένε ότι υπήρχαν κάποια χειρόγραφα στο μοναστήρι Ζοβίστιανα. Η ελληνική κυβέρνηση φρόντισε να μαζέψει τα πάντα από όλη τη χώρα, για να τα φέρει στην Αθήνα, οπότε σε ελληνικό έδαφος μάλλον δεν υπάρχει τίποτα στα μοναστήρια για να βρεθεί και να μελετηθεί. Από την εκκλησία μπορεί να φτάσει κανείς στην σπηλιά. Πιθανόν η σπηλιά να ήταν και ο λόγος της έμπνευσης να ιδρύσουν οι άνθρωποι σ' αυτό το δύσβατο μέρος ένα μοναστήρι. Είχαμε πάρει κεριά μαζί μας και είχαμε βγάλει όλα τα ρούχα που μας εμπόδιζαν. Οι μοναχοί μας συνόδεψαν μόνο μέχρι μία λιμνούλα από την οποία παίρνουν το νερό τους και που καταφεύγουν τον χειμώνα όταν κάνει πολύ κρύο, γιατί εκεί η θερμοκρασία δεν κατεβαίνει ποτέ κάτω από 14 βαθμούς R(=17,5° C). Και οι συνοδοί μου φαίνονταν να φοβούνται, γιατί η σπηλιά διασχίζεται από ρωγμές και λένε ότι είναι τόσο μεγάλη που χάνεται κανείς μέσα της. Πάλι όμως μ' ακολούθησαν οι άνδρες –ακόμα και πάνω από μία ρωγμή που την περάσαμε ακουμπώντας στις πλαγιές. Μετά μισή ώρα, είχαμε κιόλας φτάσει στο τέλος της σπηλιάς, που ήταν σαν μια χαμηλή αίθουσα. Η σπηλιά δεν έχει τίποτα το ενδιαφέρον, όταν τη συγκρίνουμε με τις σπηλιές που υπάρχουν στις οροσειρές από ασβεστόλιθο, όπου σταλακτίτες και σταλαγμίτες διεισφέρουν τη φαντασία. Όλο το έδαφος σκεπάζεται από μερικούς πόντους ενός στρώματος από ίσιο μαύρο χώμα που έχει περάσει οϊγά-οϊγά μέσα από τις ρωγμές της αμμόπετρας. Στην αίθουσα κάποιοι άλλοι που είχαν επισκεφτεί τη σπηλιά πριν από μας είχαν σκαλίσει το χώμα αυτό και το έχουν σκεπασμένο σαν μία πυραμίδα και χάραξαν τα ονόματά τους εκεί μέσα, όπου όμως δεν διακρίνονταν πια. Οι καλόγεροι δεν ήξεραν να μας πούνε ποιοί ήταν οι τελευταίοι που είχαν φτάσει ως το τέλος. Μούσκεμα στον ιδρώτα φτάσαμε στην έξοδο.

Χωρίς να καθυστερήσουμε παραπάνω, γυρίσαμε το μονοπάτι, από το οποίο είχαμε έρθει μέχρι τη γέφυρα. Έπειτα ανεβήκαμε την απότομη ανηφόρα μέχρι το Καλάρλι, που σημαίνει «οι καθαλάρηδες». Βρισκόταν ψηλά πάνω από μας και που είναι γνωστό με την ελληνοποιημένη μορφή «Καλαρρύτες».

Το χωριό έχει μόνο 300 σπίτια, ενώ στα χρόνια του Αλή πασά βρισκόταν στη μεγαλύτερη ακμή του και είχε γύρω στα 1.200 σπίτια, όπου έμειναν πάρα πολύ πλούσιες οικογένειες εμπόρων, που είχαν τα καράβια τους στη Μεσόγειο. Τα πλούτη τους προκάλεσαν την πλεονεξία του τύραννου' όπως η Μοσχόπολη, το Λινοτόπι και η Νικολίτσα, λεηλατήθηκε και καταστράφηκε και αυτό το χωριό και οι κάτοικοι έπρεπε να φύγουν. Πολλοί πήγαν στην Κέρκυρα, όπου βρήκαν καταφύγιο κάτω από τη γαλλική εξουσία και

σύντομα παράτησαν την εθνικότητα τους. Ακόμα και σήμερα μειώνεται ο αριθμός των κατοίκων προς όφελος του Συρράκου, γιατί εκεί πηγαίνουν πολλοί για να γλιτώνουν τη στρατιωτική θητεία στον ελληνικό στρατό.

Στο σπίτι του γιατρού Γεωργίου Μαλακάση συγκεντρώθηκε μία μεγάλη παρέα, είχαν φανεί ο δήμαρχος, ο Έλληνας αξιωματικός των συνόρων και ακόμη και ο Τούρκος διοικητής του Συρράκου με τον υπάλληλο του τελωνείου. Έγινε ένα μεγάλο φαγοπότης προς τιμήν μου. Ο ενθουσιασμός για τη Γερμανία ήταν πολύ μεγάλος μετά το γάμο του Έλληνα διαδόχου με τη Γερμανίδα γυναίκα του³, γιατί έτσι είχαν την ελπίδα ότι θα πάρουν τουλάχιστον την Ήπειρο και την Κρήτη σαν προίκα.

Αφού είχαμε τελειώσει το φαγητό και καθάρισαν τα τραπέζια, έπαιξαν τρεις τοιγάνοι (βιολί, κλαρίνο και ντέφι) τους χορευτικούς σκοπούς τους και οι άντρες –γυναίκες δεν είχαν φανεί καθόλου στο γεύμα –χόρευαν μπροστά μου ένα σωρό χορούς μία φορά ξεχωριστά και μία φορά σε κύκλο. Πρέπει να ομολογήσω ότι είχε μεγάλη γοητεία το θέαμα των νέων ανθρώπων με τις φουστανέλλες. Ήταν φορτωμένοι με όπλα και γύριζαν ελαφρά και σβέλτα με τις δικές τους φιγούρες στον ρυθμό της φλογεράς μουσικής. Οι μελωδίες είναι γνωστές, αλλά στην εκτέλεση των ξεχωριστών χορών ο καθένας προσπαθεί να κάνει κάτι δικό του και να δείξει την επιδεξιότητά του και την τέχνη του όσο καλύτερα μπορεί και οι θεατές τον χειροκροτούν. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να παρατηρήσει κανείς ότι και οι μουσικοί είναι τελείως αφοσιωμένοι στη δουλειά τους. Όταν χορεύει ένας καλός χορευτής γίνονται και αυτοί πιο ζωντανοί και φλογεροί και οι θεατές κουνούν τα χέρια και τα πόδια τους. Εκεί μπορεί να δει κανείς τι πάει να πει χορός και πως υπάρχουν ορισμένοι που περνάνε ακόμα και τους καλύτερους μας χορευτές και χορεύτριες του μπαλέτου, αν και όχι στη χάρη αλλά στην επιδεξιότητα και στην αντοχή. Όποιος θέλει να είναι ένα «τζόννη» (λεβέντης και επιμελής) πρέπει να είναι αναγκαστικά και ένας καλός χορευτής.

Κατά το βράδυ με συνόδεψε όλη η παρέα μέχρι κοντά στα σύνορα και μπροστά μας ήταν οι τοιγάνοι μουσικοί. Πυροβολούσαν και φώναζαν και ο αντίλαλος έφτασε μέχρι το Συρράκο, και από εκεί ήρθε και η απάντησή. Ο Νάκης έπρεπε να γυρίσει πίσω με το άλογο τον ίδιο δρόμο, που είχαμε έρθει, γιατί το μονοπάτι, που ακολουθήσαμε, ήταν βατό μόνο για πεζούς, αλλά ήταν πολύ πιο κοντά από το άλλο. Με τη βοήθεια πελεκημένων στα βράχια σκαλοπατιών και μίας σκάλας φτάνει κανείς στο βάθος της χαράδρας και στην άλλη πλευρά.

Σημειώσεις:

1. Στο σημείο αυτό ήταν τα ελληνοτουρκικά σύνορα από το 1881 ως το 1912-13.
2. Το σημερινό μοναστήρι Κιπίνα. Βλ. Δημ. Καλούσιου, «Το μοναστήρι της Κιπίνας», *Ηπειρωτική Εστία*, Μ', 1992, 32-46 (Σχ. Επ.).
3. Ο διάδοχος Κωνσταντίνος συνδέθηκε με την εγγονή του γερμανού αυτοκράτορα Φρειδερίκου Γουλιέλμου, Σοφία, όταν παρακολούθησε την πρωσική Ακαδημία Πολέμου. Παντρεύτηκαν το 1889 στην Αθήνα με λαμπρή τελετή. Η Σοφία ασπάστηκε την ορθόδοξη προτομή παντρευτεί.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΘΑΝΑΤΟΙ

Οι αείμνηστοι συμπατριώτες που χάθηκαν πρόσφατα είναι:

- Παναγιώτης Μοταρέλας, 67 ετών, στη Φαρκαδόνα Τρικάλων
- Ελένη Αγγ. Μόκα, 83 ετών, στη Φαρκαδόνα Τρικάλων
- Θέλημα Ζαρίμπα, 79 ετών, στα Ιωάννινα.
- Βασίλειος Παπαβασιλείου, 57 ετών, στα Ιωάννινα
- Χρήστος Πόγιας, 56, από Κηπίνα Καλαρρυτών
- Τζένη Πιτσινού-Φασούλα, 79 ετών, από την Αθήνα
- Σπυρίδων Αλ. Φασούλας, 63 ετών, από τα Φάρσαλα
- Τσώλας Απόστολος, 55 ετών, από τα Ιωάννινα
- Τάσης Σπυρίδων, από τους Χριστούς.
- Κουταρέλας Βασ. Σπυρίδων, 72 ετών, στο Αχίλλειο Φαρσάλων
- Μάγδα Δρόσου-Ζαχοπούλου, 53 ετών, στη Βαμβακού Φαρσάλων.
- Γιαννούλα Βασ. Μπαρμπούτη, 65 ετών, στο Κουλούρι Λάρισας.
- Γιώργος Γεροδήμος, 89 ετών, στα Ιωάννινα.

Ο Σύλλογός μας εύχεται θερμά συλλυπητήρια στους οικείους τους.

ΓΑΜΟΙ

- Η κ. Βανέσα Μπόζιου του Ευαγγέλου με τον κ. Σπύρο Γόγολο του Αχιλλέα στις 29-4-2006 στον Ιερό Ναό Αγίας Μαρίας Ιωαννίνων.
- Η κ. Ντιάνα Μπεσίρη του Σωτηρίου με τον κ. Γιάννη Ντάβανο του Ευαγγέλου στις 29-4-2006 στον Ιερό Ναό Αγίας Μαρίας Ιωαννίνων.
- Η κ. Αιμιλία Μάγκου του Ιωάννη με τον κ. Ανδρέα Τσιότα του Παύλου στις 29-4-2006 στον Ιερό Ναό Αγίου Κωνσταντίνου & Ελένης Κατοικά Ιωαννίνων.
- Η κ. Γωγώ Κούσκου με τον κ. Πέτρο Ι. Θεοχάρη στις 27 Μαΐου 2006 στον Ιερό Ναό Νεομάρτυρος Αγίου Γεωργίου Ιωαννίνων.
- Η κ. Σταυρούλα Γκατζόγια του Σωτηρίου από το Συκούριο Λάρισας με τον κ. Γιάννη Γ. Μαγγάρα από την Ελάτεια Λάρισας.
- Η κ. Αθανασία Ελ. Ζώγκου με τον κ. Αναστάσιο Σ. Καλόγηρο από το Κουλούρι Λάρισας.

Ο Σύλλογός μας τους εύχεται κάθε χαρά και ευτυχία.

ΝΕΕΣ ΣΥΝΑΡΟΜΕΣ

Ευχαριστούμε τους φίλους και συμπατριώτες που μας στήριξαν οικονομικά:

Ταμπάκης Αντώνιος από τη Θεσσαλονίκη, που έστειλε χρηματικό ποσό στη μνήμη της μητέρας του Πολυτίμης Σιάμου-Ταμπάκη • Μπακαγιάννη-Ντόρκου Αφροδίτη από Ηγουμενίτσα • Αθαμάνας Σωτήρης από Αθήνα • Πατούνης Απόστολος από Κέρκυρα • Αρλέτος Πέτρος από Ιωάννινα • Βελημπασάκη Πολυξένη από Κηφισιά • Βρέλης Γιώργος από Ιωάννινα • Μόκας Γεώργιος του Γρηγορίου από Αθήνα • Μόκας Χρήστος του Γρηγορίου από Λάρισα • Μπελεμέζης Θωμάς από Αθήνα • Ρούκης Βασίλειος από Πειραιά • Φασούλα Αλεξάνδρα από Αθήνα • Κατοίρης Άγγελος από Κηφισιά • Κομπίλας Γρηγόριος από Ιωάννινα • Σπυρίδων Μποτσιώλης • Ηλίας Γκογκάκης • Κωνσταντίνος Γκογκάκης • Φασούλα Τζένη από Λάρισα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

- Ειδική μνεία οφείλει η εφημερίδα μας στον αγαπητό φίλο και «γαμπρό» των Καλαρρυτών, κ. Παύλο Χωριανόπουλο σύζυγο της Γεωργίας Χωριανοπούλου το γένος Βούλγαρη, που τροφοδοτεί ανελλιπώς τον λογαριασμό της *ΦΩΝΗΣ ΤΩΝ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ* κάθε μήνα εδώ και δύο χρόνια.
- Ευχαριστούμε το φίλο και συμπατριώτη Αθανάσιο Σόλτα που ζει στον Πειραιά και δεν ξεχνά να συνδράμει γενναία την εφημερίδα μας.
- Ευχαριστούμε τον κ. Δημήτρη Καδιανάκη, τον τυπογράφο μας και το συνεργείο της Fotolio+Typicon, που καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξυπηρετήσουν την έκδοσή μας χωρίς να υπολογίζουν χρόνο και κόπο.

Απόστολος Ευαγγέλου Τσώλας

Ένας αεικίνητος άντρας που στήριζε έμπρακτα με όλες του τις δυνάμεις τους Καλαρρύτες έφυγε ξαφνικά από κοντά μας. Ο χρυσοχέρης Τόλης, που με το αστείρευτο κέφι του για δουλειά κατέπληττε τους πάντες μέσα στο χωριό. Πενιητάρης, λεπτός και χαρούμενος πετούσε σαν παιδί στα δύσβατα καλντερίμια τρέχοντας από το ένα σπίτι στο άλλο, από τη μία σκεπή στην άλλη. Ήθελε να προλάβει να τους ευχαριστήσει όλους. Τα έργα του θα μένουν για πάντα να σημαδεύουν το χωριό και τις μνήμες μας. Άς είναι ελαφρύ το χώμα που τον σκεπάζει.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

- Ο κ. Παναγιώτης Θ. Σακογιάννης και η σύζυγός του βάπτισαν το γιο τους, Θεόδωρο. Ευχές για μια ευτυχισμένη και άξια ζωή από το Σύλλογό μας.

Γράφτηκε... Λέχθηκε...

ΗΜΕΡΙΔΑ ΣΤΟ ΣΥΡΡΑΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ Όταν ο σεβασμός στο περιβάλλον γίνεται ανάπτυξη

Το Σάββατο 27 Μαΐου στην κεντρική πλατεία του Συρράκου, ανάμεσα στα δύο αιωνόδια πλατάνια, πολιτικοί, εκπρόσωποι της αυτοδιοίκησης και φορέων, επιστήμονες, πολίτες και μηχανικοί θύσαν κάτι διαφορετικό.

Ο τόπος ως πεδίο επαφής του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος, λειτούργησε καταλυτικά, ώστε η ημερίδα που διοργάνωσαν, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας – Τμήμα Ηπείρου, το Εθνικό δίκτυο παραδόσης πολιτισμού και κοινοτικού βίου και η Κοινότητα Συρράκου Ιωαννίνων, για την οικιστική διαχείριση των παραδοσιακών οικισμών, να εξελιχθεί σε μια πραγματική «ιερουγία στην εκκλησία του Δήμου».

Οι συμμετέχοντες –παλαιοί και νέοι, ειδικοί και μη– ενημερώθηκαν, προβληματίστηκαν, συγκινήθηκαν, ένοιωσαν περηφάνεια, κατέθεσαν απόψεις και έβγαλαν συμπεράσματα για τη σημασία, την αξία και την αναγκαιότητα της υπεύθυνης διαχείρισης των παραδοσιακών συνόλων, της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, της ιστορίας μας, της ταυτότητάς μας.

Συγκινητική ήταν η παρουσία στην εκδήλωση εκπροσώπων από τους οικισμούς εθνικού δικτύου, Οία Σαντορίνης, Μακρυνίτσα Πηλίου, Αμπελάκια Θεσσαλίας, Πάνορμος Τήνου, Νυμφαίο Μακεδονίας και Πάπιγκο Ηπείρου. Από τους συνδιοργανωτές, ο Πρόεδρος του ΤΕΕ/ΤΗ, Γιώργος Παπαδιάδης, και ο πρόεδρος της Κοινότητας Συρράκου Γιάννης Αργύρης καλωσορίζοντας τους προσκεκλημένους αναφέρθηκαν στους στόχους και στους σκοπούς της εκδήλωσης.

Οι εισηγητές ήταν ο Ιωσήφ Στεφάνους, καθηγητής Ε.Μ.Π.-Α.Μ., η Αλίκη Χατζοπούλου, Καθηγήτρια Ε.Μ.Π.-Δικηγόρος και Ιωάννης Χατζηγιώνας, Α.Μ.-Καθηγητής Αρχιτεκτονικής Α.Π.Θ.-Μέλος Δ.Σ. Ελληνικού Τμήματος του ICOMOS, οι οποίοι με απλά και κατανοητά λόγια μετέφεραν τον πλούσιο προβληματισμό που αναπτύσσεται στην πανεπιστημιακή κοινότητα της χώρας και στον κόσμο, καθώς και προτάσεις για την προσέγγιση και τη διαχείριση των παραδοσιακών συνόλων.

Ο Πάνος Γεωργακόπουλος, Α.Μ.-Πρόεδρος Συλλόγου

Αρχιτεκτόνων Ελλάδας (ΣΑΔΑΣ), αναφέρθηκε στα προβλήματα που συνδέονται με την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και κατέθεσε ένα σύνολο ιδεών και απόψεων για την κατανόηση του πολυσύνθετου θεάματος (κοινωνικού, επιστημονικού, ιδεολογικού, πολιτικού) της αποκατάστασης και προστασίας των παραδοσιακών συνόλων.

Ο εκπρόσωπος της Ομάδας μελέτης στου ΣΧΟΟΑΠ Συρράκου, Σωτήρης Πουλίσης, ενημέρωσε για τις συγκεκριμένες προτάσεις της μελέτης για την οργάνωση του χώρου. Ο Νικόλαος Μέρτζος, Δημοσιογράφος-Πρόεδρος Κοινότητας Νυμφαίου-Πρόεδρος Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, αναφέρθηκε στις εμπειρίες και τα αποτελέσματα της προσπάθειας για την προστασία και την ανάδειξη του Νυμφαίου, καθώς και στις αρχές και αξίες που υπηρετεί το Εθνικό Δίκτυο παράδοσης και πολιτισμού ως ηθικός οργανισμός.

Σημαντικές παρεμβάσεις, με αξιόλογους προβληματισμούς και προτάσεις, κατέθεσαν οι Βουλευτές του Νομού, Βαγγέλης Αργύρης και Μιχάλης Παντούλας, ο Νομάρχης Ιωαννίνων, Αλέκος Κακριμάνης, ο Πρόεδρος ΤΕΔΚ, Μάκης Χατζηφραϊμίδης, ο Δήμαρχος Κεντρικού Ζαγορίου, Γαβριήλ Παπαναστασίου, ο Αντιπρόεδρος του ΤΕΕ/ΤΗ, Γιώργος Σταμούλας, ο πρώην Νομαρχιακός Σύμβουλος Στέφανος Σκοπούλης και πολλοί άλλοι εκπρόσωποι των Δήμων και Φορέων, καθώς και πολίτες, που παραβρέθηκαν.

Η σχέση πολιτισμού και ανάπτυξης –τονίστηκε στο συνέδριο, είναι μία αμφίδρομη σχέση, που χρειάζεται συνεχή αλληλοτροφοδότηση, ούτως ώστε το τελικό προϊόν να είναι προς όφελος της ευημερίας των πολιτών και της επιθυμίας τους να δώσουν ποιότητα στην καθημερινή τους ζωή.

Η ανάδειξη και η προστασία του πολιτιστικού προϊόντος και του φυσικού περιβάλλοντος από κάθε είδους πιέσεις πρέπει να αποτελούν κύριες συνιστώσες κάθε οικονομικής, κοινωνικής και εν γένει αναπτυξιακής πολιτικής.

Η ανάγκη σοβαρού χωροταξικού σχεδιασμού στηριγμένου στις απαιτήσεις μίας βιώσιμης ανάπτυξης των τόπων σχε-

διασμού, που θα καθορίσει επακριβώς τους στόχους, θα προβάλει τα επιθυμητά μοντέλα ανάπτυξης σε κάθε τομέα. Θα χωροθετήσει τις λειτουργίες και τις χρήσεις των χώρων και θα ορίσει πού και υπό ποιές προϋποθέσεις επιτρέπεται η δόμηση **καταργώντας επιτέλους** την τόσο αμαρτωλή και **καταστροφική «εκτός σχεδίου δόμηση»**.

Η δημιουργία ενός Διαβαλκανικού κέντρου έρευνας και μελέτης των παραδοσιακών ορεινών οικισμών στην Ήπειρο, με αντικείμενα την αναγνώριση των παραδοσιακών τεχνικών και υλικών, την τέχνη της λιθοδομής και επεξεργασίας της πέτρας, τις δυνατότητες χρησιμοποίησης υλικών φιλικών προς το περιβάλλον με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών και τέλος τη συντήρηση των μνημείων, πρέπει να αποτελέσει κυρίαρχη επιδίωξη όλων των φορέων της περιοχής μας.

Για την ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών πρέπει να ληφθεί υπ' όψη η εμπειρία της προηγούμενης σημαντικής οργανωμένης προσπάθειας προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς από τον ΕΟΤ, με τα προγράμματα αξιοποίησης των παραδοσιακών οικισμών της Βάθειας στη Μάνη, της Οίας στη Σαντορίνη και της Μακρυνίτσας στο Πήλιο. Με τις αναπλάσεις αυτές αποκαταστάθηκαν, σε περιορισμένη όμως κλίμακα, σημαντικά σύνολα στους ως άνω οικισμούς με τη μετατροπή τους σε ειδικό τύπου ξενοδοχειακές μονάδες. Η επιτυχία του εγχειρήματος, το οποίο αποδείχθηκε και οικονομικά αποδοτικό, αναγνωρίστηκε και σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τη βράβευσή του από την Europa Nostra.

Στην περίπτωση του Συρράκου η τουριστική αξιοποίηση θα μπορούσε να έχει ως επίκεντρο εναλλακτικές μορφές τουρισμού με έμφαση στη γνωριμία και συμμετοχή των επισκεπτών στην προετοιμασία παραδοσιακών εδεσμάτων, λειτουργώντας παράλληλα ως κίνητρο για τη δημιουργία συνεταιρισμών βιολογικών προϊόντων.

Από την Εφημερίδα *Η Πρέβεζα*
της 31 Μαΐου 2006

Ευχές για το ΠΑΣΧΑ μας έστειλαν:

- ο Πατριωτικός Σύνδεσμος Η ΠΙΝΔΟΣ των Ιωαννίνων
- ο Πανθεοσαλίκος Σύλλογος Καλαρρυτινών «Οι Καλαρρύτες» μαζί με ένα αναμνηστικό ρολόι για το οποίο ιδιαίτερα ευχαριστούμε.
- ο βουλευτής Ν. Ιωαννίνων του ΠΑΣΟΚ κ. Μιχάλης Χρ. Παντούλας, μαζί με ένα ενδιαφέρον κείμενο που παραθέτουμε:

Ένα διαγώνισμα Μαθηματικών, αλλιώς από τα άλλα...

Ζήτημα 1ο

Κάθε χρόνο πεθαίνουν από την πείνα και τις μολυσματικές ασθένειες 11.000.000 παιδιά σε όλο τον πλανήτη.

Α) Πόσα παιδιά πεθαίνουν κάθε μέρα, κάθε ώρα, κάθε λεπτό;

Απάντηση: $11.000.000:365=30.137$ περίπου τη μέρα, $30.137:24=1.256$ περίπου την ώρα και $1.256:60=21$ περίπου κάθε λεπτό.

Β) Αν για να λύσετε την άσκηση αυτή χρειάστηκε 6.5 λεπτά, πόσα παιδιά πέθαναν, ωστόσο, τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο;

Απάντηση: $6.5 \text{ λεπτά επί } 21 \text{ παιδιά το λεπτό} = 136 \text{ παιδιά περίπου}$

Ζήτημα 2ο

Με 3.000 ευρώ (και πολλά λέμε) ένα παιδί θα εξασφάλιζε την παραμονή του ζωής επί ένα χρόνο.

Α) Πόσα χρήματα απαιτούνται για να σώσουμε αυτά τα 11.000.000 παιδιά το 2006;

Απάντηση: $11.000.000 \times 3.000 = 33.000.000.000$ ευρώ

Β) Οι δέκα πλουσιότεροι άνθρωποι στη γη έχουν περιουσία που υπολογίζεται περί τα 200.000.000.000. Πόσα χρόνια θα μπορούσαμε με τα χρήματα αυτά να εξαλείψουμε τους θανάτους παιδιών από πείνα και κακουχίες; Για πόσες ζωές μιλάμε;

Απάντηση: $200.000.000.000:33.000.000.000 = 6$ χρόνια περίπου. Δηλαδή μιλάμε για 6 x 11.000.000 = 66.000.000 παιδικές ζωές.

Γ) Θεωρείτε μαθηματικά πιθανό να μην συνδέονται μεταξύ τους η πείνα εκατομμυρίων ανθρώπων και η τεράστια συσσώρευση πλούτου από λίγους;

Απάντηση: Είναι μαθηματικά σίγουρο ότι συνδέονται, πολύ περισσότερο στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη αγορά. Το κέρδος προέρχεται από την εκμετάλλευση και η εκμετάλλευση έχει εξαιρετικά ακραίες συνέπειες σε συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες. Σύμφωνα δε με τη μεταβατική ιδιότητα (για να μην ξεχνάμε ότι γράφουμε διαγώνισμα μαθηματικών) τα χρήματα των πολυεκατομμυριούχων έχουν κλαπεί από τους πεινασμένους.

Ζήτημα 3ο

Τι κάνεις εσύ γι' αυτό;

Υπόδειξη για τη λύση: Αλληλεγγύη δεν είναι μόνο να συμπάσχεις, αλλά να εξεγείρεσαι κιόλας ενάντια στην αδικία και στην εκμετάλλευση. Σ.Μ

Εγκάρδια
Μιχάλης Χρ. Παντούλας

Γράφτηκε... Λέχθηκε...

ΤΟ ΦΡΑΓΜΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, συνέχεια

Η Φωνή των Καλαρρυτών δεν έχει λάβει μέχρι σήμερα θέση για την κατασκευή του φράγματος του Αγ. Νικολάου από την ιδιωτική εταιρεία ΜΗΧΑΝΙΚΗ Α.Ε. Παραθέτουμε ωστόσο στο προηγούμενο φύλλο μας τη θέση του ΥΠΕΧΩΔΕ μέσω επιστολής του υφυπουργού Σ. Καλογιάννη. Σωστό είναι, η άρνηση ή η αποδοχή τόσο μεγάλων έργων στην περιοχή της Πίνδου να γίνεται κατόπιν σοβαρής μελέτης των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων και από ειδικούς με μεγάλη εμπειρία. Είναι επίσης γεγονός, ότι ένα φράγμα μπορεί να αλλοιώνει σε μεγάλο βαθμό την υπάρχουσα φυσική ισορροπία του περιβάλλοντος, δεν είναι όμως απίθανο αργότερα να δημιουργηθεί εκεί μία νέα ισορροπία, ένα νέο οικοσύστημα μεγαλύτερης ακόμα σημασίας. Στην προκειμένη περίπτωση θα ισχύσει κάτι τέτοιο; Τα οφέλη θα αντισταθμίσουν τον κίνδυνο κατάρρευσης του μεγαλύτερου μονότοξου γεφυριού, αυτού της Πλάκας; Και άλλα πέτρινα γεφύρια κατέρρευσαν στο πρόσφατο παρελθόν και μικρή σημασία δόθηκε από την πολιτεία. Μήπως λοιπόν οι απώλειες δεν θα αντισταθμιστούν ποτέ; Δεν γνωρίζουμε, γιατί δεν είμαστε ειδικοί αλλά σεβόμαστε τις αποφάσεις των εμπλεκομένων φορέων και κοινοτήτων, επειδή όταν τέθηκε θέμα κατασκευής φράγματος και σήραγγας στο Καλαρρυτικό προσφύγαμε κι εμείς στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

I.K.K.

Παραθέτουμε για ενημέρωση των αναγνωστών μας το χρονικό των κινητοποιήσεων που έλαβαν χώρα μέχρι σήμερα και του ιστορικού της κατασκευής φραγμάτων στον Άραχθο, όπως γράφτηκε στην εφημερίδα «*Το Βουργαρέλι*» αρ. φύλλου 200:

«Δεκαετίες '70 - '80: Η ΔΕΗ κατασκευάζει το μεγάλο υδροηλεκτρικό έργο – φράγμα στο Πουρνάρι, στην έξοδο του Άραχθου στην πεδιάδα της Άρτας. Παράλληλα μελετά την κατασκευή άλλων τεσσάρων διαδοχικών μεγάλων φραγμάτων, μεταξύ των οποίων και τους Αγ. Νικολάου στο μέσο ρου του Αράχθου.

1997: Κατά τις διαδοχικές επισκέψεις της Υπουργού Ανάπτυξης και του Πρωθυπουργού στην Ήπειρο εξαγγέλλεται η κατασκευή του φράγματος του Αγ. Νικολάου, ισχύος 200 MW και ύψους 110 μ.

Ίδρυση του Συλλόγου Προστασίας Αράχθου με έδρα τα Γιάννενα.

Διοργάνωση της πρώτης μεγάλης συγκέντρωσης διαμαρτυρίας στη γέφυρα της Πλάκας, η οποία υιοθετεί το διεκδικητικό πλαίσιο εναντίον του φράγματος (Απρίλιος 1997).

Το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων αποφασίζει τη μεταφορά (!) της γέφυρας της Πλάκας.

Μεγάλη πολιτική μάχη στην Παντζουμερική Συνδιάσκεψη στην Πλάκα. Η πλειοψηφία των πολιτικών εκπροσώπων τάσσεται υπέρ του φράγματος, η πλειοψηφία των συλλογικών φορέων με επικεφαλής την Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία εναντίον. Η Πανηπειρωτική διοργανώνει εκδήλωση διαμαρτυρίας και στην Αθήνα.

1998-2001: Διαδοχικές τοποθετήσεις συλλογικών σωμάτων, φορέων, ΟΤΑ αλλά και επιστημονικών σωματείων κατά του φράγματος και σταδιακή του εγκατάλειψη από την πολιτική ηγεσία και την ΔΕΗ.

Επιμέρους αγώνες στην ευρύτερη περιοχή των Τζουμέρκων κατά της κατασκευής μικρών φραγμάτων από ιδιώτες σε παραποτάμους του Αράχθου και του Αχελώου. Πρόταση του Συλλόγου Προστασίας Αράχθου για τη δημιουργία συντονιστικού «μετώπου νερού» στη Βορειοδυτική Ελλάδα.

Αλλαγή νομοθετικού πλαισίου και επιτάχυνση της ιδιωτικοποίησης στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

2001: Υποβολή αίτησης από την εταιρία «Μηχανική Α.Ε.» και έκδοση άδειας παραγωγής ενέργειας για το συγκεκριμένο έργο. Ο Σύλλογος Προστασίας Αράχθου καταγγέλλει τη χρησιμοποίηση πλαστού χάρτη, οποίος εμφανίζει τη γέφυρα Πλάκας ένα χιλιόμετρο βορειότερα από την πραγματική της θέση! «Επ' αυτοφώρω σύλληψη» του εκπροσώπου της εταιρίας με τον πλαστό χάρτη στο γραφείο του Γ.Γ. του Υπουργείου Ανάπτυξης, χωρίς όμως να ανακληθεί η άδεια.

Σύνταξη και δημοσίευση πιλοτικής μελέτης του ΟΟΣΑ για την περιοχή των Τζουμέρκων, όπου η κατασκευή φραγμάτων στον Άραχθο αξιολογείται αρνητικά για την ανάπτυξη της περιοχής, επειδή υπονομεύει τις προοπτικές του εναλλακτικού τουρισμού και του ποτάμιου αθλητισμού.

2003: Έγκριση του χωροταξικού σχεδίου Ηπείρου, το οποίο αντιτίθεται στην κατασκευή υδροηλεκτρικών έργων στον Άραχθο για λόγους περιβαλλοντικής προστασίας.

2003-2004: Επιμονή της «ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ» και προώθηση των διοικητικών διαδικασιών για την κατασκευή. Σύνταξη Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για έργο ισχύος 93 MW και ύψος φράγματος 86 μέτρα.

2005: Αντιδράσεις της πλειοψηφίας των Δήμων και των συλλογικών φορέων της περιοχής. Ομόφωνες αρνητικές γνωμοδοτήσεις κατά της Μ.Π.Ε. από τα νομαρχικά συμβούλια Άρτας (με 2 λευκές ψήφους) και Ιωαννίνων.

Παρά τις αντιδράσεις, έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή του έργου από τους συναρμόδιους Υπουργούς.

Προσφυγή Δήμων και συλλογικών φορέων στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

Συγκέντρωση διαμαρτυρίας της Παντζουμερική Ομοσπονδίας στην Αθήνα.

2006: Με την ευκαιρία της θρησκευτικής γιορτής των Φώτων συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας εκατοντάδων ατόμων σε δύο γέφυρες του Αράχθου (Πλάκας και Τζαρή).

Παρέμβαση με πανώ διαμαρτυρίας και προκηρύξεις στη γιορτή της Πνηπειρωτικής Συνομοσπονδίας στο Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας».

Η εφημερίδα μας συμμετείχε στην έκθεση Ηπειρωτικού Τύπου που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Μέγαρο στις 11 και 12 Μαΐου 2006. Η διοργάνωση της έκθεσης έγινε από την Πανεπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος με χορηγούς τον Ε.Ο.Τ., την Αγροτική Βιομηχανία Γάλακτος Ηπείρου Α.Ε. ΔΩΔΩΝΗ και τη Συνεταιριστική Τράπεζα Ιωαννίνων. Ο ευρύτατος αριθμός των ηπειρωτικών εντύπων που παρουσιάστηκαν κατανεμήθηκε ως εξής:

Τύπος της Ηπείρου :

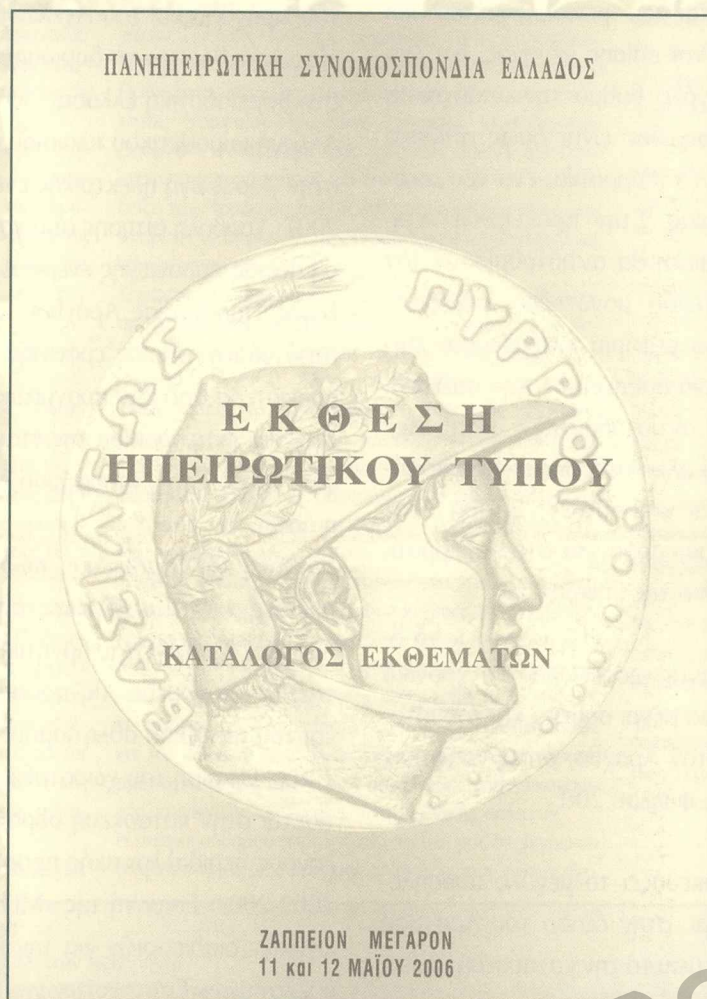
78 εφημερίδες και 32 περιοδικά στο Νομό Ιωαννίνων
18 εφημερίδες και 7 περιοδικά στο Νομό Άρτας
13 εφημερίδες και 4 περιοδικά στο Νομό Πρέβεζας
15 εφημερίδες και 1 περιοδικό στο Νομό Θεσπρωτίας

Τύπος της Ηπειρωτικής Αποδημίας :

100 εφημερίδες και 30 περιοδικά , μεταξύ των οποίων και Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ

Βορειοηπειρώτικος Τύπος :

35 εφημερίδες και 10 περιοδικά

Η Π Ε Ι Ρ Ω Τ Ι Κ Ο Π Α Ν Ο Ρ Α Μ Α

26-6-2006 ΕΩΣ 2-7-2006

«Για 7 ημέρες και 7 νύχτες η καρδιά της Ηπείρου
θα χτυπά στην Ελευσίνα» με ελεύθερη είσοδο

Ο Σύλλογος Ηπειρωτών Θριασίου Πεδίου σας καλεί στην εκδήλωση που διοργανώνει για τα 20 χρόνια από την ίδρυσή του. Ένα «Πανεπειρωτικό Πανόραμα» Χορού - Μουσικής - Συναυλιών - Τεχνών και Γραμμάτων.

Η συγκεκριμένη σειρά εκδηλώσεων σκοπό έχει να προβάλλει την 'Ηπειρο σ' όλους τους τομείς και δραστηριότητες έτσι ώστε για μία ολόκληρη εβδομάδα η καρδιά της Ηπείρου να χτυπά στο λεκανοπέδιο Αττικής και στο κέντρο της Δυτικής Αττικής, την Ελευσίνα. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν ημερίδες με θέματα που αφορούν την 'Ηπειρο, εκθέσεις γλυπτικής και φωτογραφίας Ηπει-

ρωτών καλλιτεχνών, συναυλίες, μουσικές και χορευτικές παραστάσεις πλαισιωμένες από ηπειρώτες μουσικούς, συνθέτες και χορευτικά σχήματα.

Επίσης, στις εκδηλώσεις συμμετέχουν όλες οι Νομαρχίες της Ηπείρου, Δήμοι όλων των νομών της Ηπείρου, Ιδρύματα, Εμποροβιοτεχνικά επιμελητήρια, Φορείς τουρισμού, Εκδοτικοί Οίκοι καθώς και Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι απ' όλους τους κλάδους.

Οι εκδηλώσεις θα λάβουν χώρα υπό την αιγίδα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Δυτικής Αττικής και το Δήμο Ελευσίνας.